

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

CİLT : 10

Elli birinci inikat

3 . V . 1944 Çarşamba

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Sabık zabıt hulâsası	2	batası (3/85)	2
2. — Havale edilen evrak	2	2. — Kibrit ve Çakmak İnhisarı İşletme	
3. — Müzakere edilen maddeler	2	imtiyazının kaldırılmasına ve bu imtiyazın	
1. — 1940 yılı Milli korunma bilânçosu-		işletilmesi için muvakkat bir idare kurulma-	
nun gönderildiği hakkında Başvekâlet tez-		sına dair olan 4426 sayılı kanuna ek karun-	
keresi ve Divanı Muhasebat Encümeni maz-		lâyihası ve Gümrük ve İnhisarlar ve Büt-	
		çe Encümenleri mazbataları (2/223)	2

1. — SABIK ZABIT HÜLÂSASI

Vakıflar Umum Müdürlüğü 1943. mali yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılması ve

Subaylar heyetine mahsus Terfi Kanununun 11 nci maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun lâyihası kabul olundu.

Çarşamba günü toplanılmak üzere inikada nihayet verildi.

Reis Vekili

Sivas

Ş. Günaltay

Kâtip

Erzincan

B. K. Çağlar

Kâtip

Malatya

N. Baydar

2. — HAVALE EDİLEN EVRAK

Mazbatalar

1. — Devlet Havayolları Umum Müdürlüğü

1944 mali yılı Bütçe Kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/205) (Ruznameye).

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati: 15

REİS — Dr. M. Germen

KÂTIPLER: N. Fırat (Samsun), V. Uzgören (Kütahya).

REİS — Celse açıldı.

3. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — 1940 yılı Millî korunma bîlânçosunun gönderildiği hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Divanı Muhasebat Encümeni mazbatası (3/85) [1]

DİVANI MUHASEBAT EN. M. M. R. BULAYIRLI (Çanakkale) — Efendim; görülen lüzum üzerine Encümen dosyayı geri istemektedir. Kabul buyurulmasını rica ederim.

REİS — Encümen dosyayı geri istemektedir. Dosyanın geri verilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Dosyanın geri verilmesi kabul edilmiştir.

M. KARAAĞAÇ (İsparta) — Reye koymaya lüzum yoktur.

2. — Kibrit ve Çakmak İhisarı İşletme imtiyazının kaldırılmasına ve bu imtiyazın işletilmesi için muvakkat bir idare kurulmasına dair olan 4426 sayılı kanuna ek kanun lâyihası ve Gümrük ve İhisarlar ve Bütçe Encümenleri mazbataları (1/223) [2]

REİS — İkinci müzakeresidir.

[1] 102 sayılı basmayazı zaptın sonundadır.

[2] Birinci müzakeresi 49 ncu inikat zaptındadır.

Kibrit ve Çakmak ihisarı işletme imtiyazının kaldırılmasına ve bu ihisarın işletilmesi için muvakkat bir idare kurulmasına dair 4426 sayılı kanuna ek kanun

MADDE 1. — 28.V.1943 tarih ve 4426 sayılı kanunun ikinci maddesiyle tesbit edilen müddet 1945 mali yılı sonuna kadar uzatılmıştır.

REİS — Tadilname yoktur. Maddeyi reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden mer'idir.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunun hükmünü icraya Maliye ve Gümrük ve İhisarlar Vekilleri memurdur.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kanunun heyeti umumiyesini reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Cuma günü saat 15 te toplanılmak üzere celseyi tatil ediyorum.

Kapanma saati : 15, 03

**1940 yılı Millî Korunma bilânçosunun gönderildiği
hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Divanı Muhasebat
Encümeni mazbatası (3/85)**

T. C.
Başvekâlet
Koordinasyon Bürosu
Umumî Kâtipliği
1/359

29 . VII . 1943

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

1940 senesi Millî Korunma bilânçosuyla buna ait Umumî Murakabe Heyeti raporunun ve işlerin taallûk ettiği vekillerin mütalâalarının, 3780 sayılı kanunun 51 nei maddesi gereğince, ekli olarak sunulduğunu arz ederim.

Başvekil
Ş. Saracoğlu

T. C.
Başvekâlet
Umumî Murakabe Heyeti
Sayı : 1637

19 . VIII . 1942

Yüksek Başvekâlete

10 . X . 1941 tarih ve 1/1758 numaralı, Koordinasyon Bürosu Umumî Kâtipliği ifadeli tezkereleri cevabıdır :

3780 sayılı Millî Korunma Kanununa tevfiikan yapılan işlere müteallik olmak üzere mezkûr kanunun 47 nei maddesi mucibince Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası nezdinde temerkûz ettirilen hesaplarla, 48 nei maddesi mucibince tanzim olunan bilânço ve ekleri 51 nei madde hükümleri dairesinde tetkik edilmiş ve bu hususdaki raporumuz ilişik olarak takdim kılınmıştır.

Millî Korunma Kanununun 51 nei maddesi her takvim yılına ait bilânço ve buna müteallik Umumî Murakabe Heyeti raporunun, işlerin taallûk ettiği vekillerin mütalâalarıyla birlikte, hesabın taallûk ettiği senenin hitamından itibaren en geç altı ay içinde Büyük Millet Meclisine takdimini âmir bulunduğu göre bilânçolarla eklerinin hesabın taalluk ettiği senenin hitamından itibaren en geç dört ay içinde Heyetimize tevdi edilmiş olması lâzımgelirdi.

Halbuki 1940 takvim yılı bilânçosu ve ekleri Heyetimize ancak 10 . X . 1941 tarihinde yani altı aylık bir teahhürle gönderilmiştir. Diğer taraftan, gerek Ziraat Bankası nezdinde temerkûz ettirilen hesaplar ve gerek bilânço ve ekleri üzerinde yapılan tetkiklerimiz neticesinde bilânço ve kâr ve zarar hesaplarında mühim tashihlerin icra kılınması lâzımgeldiği kanaati hâsıl olmuş ve 1940 takvim yılına ait bazı hesapların da tasfiye edilmiyerek 1941 yılına devredildiği müşahede ve tesbit edilmiştir.

Bu itibarla esasen hitama ermek üzere bulunan 1941 senesine ait hesaplarla bilânçonun da tetkik edilerek varılacak nihai kanaate göre hazırlanacak bir raporun takdimi düşünülmüştü.

Halbuki 1941 takvim yılına ait umumî bilânço ile ekleri de bugüne kadar Heyetimize tevdi edilememiş olduğundan 1940 yılına ait olduğu halde 1941 bilânçosunda tasfiye olunan hesaplar

hakkındaki mütalâalarımız 1941 senesi raporumuzda arz olunmak üzere 1940 raporumuzun daha fazla geciktirilmeyerek takdimi cihetine gidilmiştir.

3780 sayılı kanunun 51 nci maddesi gereğinin yapılmasına müsaade buyurulmasını derin saygılarımla arz ederim.

Umumî Murakabe Heyeti Reisi
C. Ekin

1940 yılına ait Millî korunma Umumî bilân ço ve kâr ve zarar hesapları hakkında umumî
Murakabe Heyeti raporu

İÇİNDEKİLER

I. — Umumî mülâhazalar :

1. Millî Korunma hesaplarının mahiyeti;
2. Millî Korunma hesaplarının tetkikinde Umumî Murakabe Heyetine terettüp eden vazifenin hudut ve şümulü;
3. Mevzuat.

II. — Teşkilât :

1. Merkez teşkilâtı;
2. Harici teşkilât.

III. — Millî Korunma hesap organizasyonu :

1. Hesap plânı ;
2. Millî Korunma umumî bilânçosu ve kâr ve zarar tablosu ve bunların melfufatı;
3. Millî Korunma hesap yerleri bilângoları vekâr ve zarar hesapları ve bunların melfufatı;
4. Millî Korunma muhasebe talimatnamesi ve tatbikatı :
 - a) Hesap plânı;
 - b) Tetkik edilmekte olan hesap sistemi;
 - c) Hesaplar
 - d) Kayıt usulleri;
 - e) Defterler;
 - f) Evrakı müsbite;
 - g) Matbualar.

IV. — Bilânço tetkiki:

- A) Aktif;
- B) Pasif

V. — Kâr ve zarar hesabının tetkiki

- A) Zimmet;
- B) Matlûp .

VI. — Netice ve teklîfler :

1. - Umumî mülâhazalar

26 . I . 1940 tarihinde neşir ve ilân olunup 19 . II . 1940 tarih ve 2/12877 numaralı İcra Ve-killeri Heyeti kararıyla 21 . II . 1940 tarihinden itibaren tatbik mevkiine konulan ve bilâhare 3954, 4156 ve 4180 numaralı kanunlarla tadil ve ikmal edilen 3780 numaralı Millî Korunma Kanunu mucibince yapılacak işlere müteallik hesapların tetkik ve murakabe vazifesini mezkûr kanunun 51 nci maddesi heyetimize tevdi eylemiş bulunmaktadır.

Millî Korunma kanunu tatbikatının birinci hesap senesine ait muamelelerin neticelerini ihtiva eden bilânçoya müteallik mütalâa ve tekliflerimizin yüksek huzurlarına arzından önce, mezkûr kanunun Hükümete vermiş olduğu vazife ve salâhiyetlerin malî bakımdan şumul sahasının tâyinine ve bu suretle hesap bakımından heyetime terettüp eden vazifenin hududlarının çizilmesine müsaade buyurulmasını rica edeceğiz.

1. Millî Korunma hesaplarının mahiyeti:

Malî bakımdan, Millî Korunma Kanunu, Hükümet emrine umumî bir sermayenin teminini ve bu sermayeden:

A) Aslı, sabit ve mütedavil sermayeler tahsisini, krediler açılmasını, mubayaa ve satışlar icrasını;

B) Tazminat ve tavizat itasını, üçüncü şahıslara ait zararların karşılanmasını ve teşkilât ve idare masraflarının ödenilmesini; derpiş eylemektedir.

Buna nazaran «Millî Korunma sermayesi» unvanı ile tavsif edebileceğimiz umumî sermaye, işletme ve istihlâk suretiyle iki muhtelif şekilde kullanılmaktadır.

(A) grupuna dâhil olan sermaye tahsislerine ve krediler itasına, mubayaa ve satışlar icrasına müteallik muameleler, ancak netayici itibariyle (Birer kâr veya zarar membaı) teşkil eylemekte;

Tazminat ve tavizat itası, üçüncü şahıslara ait zararların karşılanması, teşkilât ve idare masraflarının ödenmesi gibi (B) grupuna dâhil muameleler ise doğrudan doğruya sermayenin istihlâkını ifade etmektedir.

Hesap bakımından ise vaziyet sermayenin kullanılma şekline göre üç cephe arz etmektedir:

1. Netayici itibariyle millî korunma sermayesini doğrudan doğruya alâkadar etmeyen muameleler: Kredi itası.

2. Netayici itibariyle millî korunma sermayesini doğrudan doğruya alâkadar eden ve kâr veya zararla kapanan muameleler: Asli, mütedavil ve sabit sermaye tahsisleri mubayaa ve satış işleri;

3. Doğrudan doğruya millî korunma sermayesinin bir kısmının istihlâkını intaç eden muameleler :

Tazminat ve tavizat itası, üçüncü şahıslara ait zararların karşılanması teşkilât ve idare masraflarının ödenmesi, gibi.

Buna nazaran birinci gruba dâhil muamelelerde aranılacak vasıf millî korunma sermayesine karşı borçlu şahısların likidite (Seyyaliyeti) ve solvabilitesi (Tediye kabiliyeti); ikinci grupta muhassas sermayelerin emniyet ve selâmeti; üçüncü grupta ise, yapılan sermaye istihlâkinin usulü daire-sinde ve fiilen vukubulmuş olması keyfiyettir.

2. Millî Korunma hesaplarının tetkikinde Umumî Murakabe Heyetine terettüp eden vazifenin hudut ve şümulü:

Yukarıki mâruzatımızdan anlaşıldığı veçhile, Millî Korunma Kanunu mucibince yapılacak işlere müteallik hesapların tetkik ve murakabesi hususunda Heyetime terettüp eden vazife yukarıda arz olunan üç muhtelif veçhede tecelli etmekte ve binnihaye hesabî bir murakabeye maksur kalmaktadır.

3. Mevzuat :

Millî Korunma sermayesine ait hesapların temerküz mahalli olarak kanun Ziraat Bankasını tâyin etmiştir. Buna nazaran bilûmum sermaye, plâs man ve netayic hesaplarının kendi mesuliyeti altında Ziraat Bankası tarafından tutulması ve senelik bilânço ile leflerinin yine banka tarafından tan-

zim edilmesi lâzımgelmektedir. Memleketimizin her tarafına yayılmış en geniş bir şube teşkilâtına malik bulunan Ziraat Bankasının bu şumullü vazifeyi büyük bir itina ile başarmağa gayreti şüphesizdir. Ancak Millî Korunma sermayesine müteallik hesapların Ziraat Bankasındaki temerküz şekli bu hesapların mahiyetinden doğan bazı hususiyetler arz etmektedir.

Filhakika Millî Korunma sermayesine müteallik hesaplar 3780 numaralı kanunun 46 ncı maddesinin birinci fıkrasında (Bu sermaye ile yapılan bütün muamelelerde hususi hukuk hükümleri caridir) ve 49 ncü maddenin ikinci fıkrasında ise (Defterler, Ticaret Kanunu hükümleri dairesinde Ziraat Bankasınınca tutulur) denilmekte olduğuna nazaran - ticari mahiyet arz etmekte ve binaenaleyh hesapların açılış, tutuluş ve kapatılışında ticari muhasebe usullerinin tatbik edilmesi lâzımgeldiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla Millî Korunma sermayesine müteallik muamelelere ait hesapların Ticaret Kanununun 71 ncı maddesi hükümleri dairesinde ayrı ayrı olarak günü gününe ve tarih sırasıyla yevmiye defterine işlenmesi icabetmektedir. Halbuki Millî Korunma sermayesiyle yapılan muameleler ticari mahiyette olmakla beraber, bu muameleleri ifa eden mercilerden bir kısmı tacir vasfını haiz olmayan ve Devlet usulü muhasebesi tatbik eden resmî daire ve müesseselerdir.

Mezkûr mercilerde bu muamelelere müteallik olmak üzere her hangi bir hesap tutulmamakta ancak bu muamelelere ait evrakı müsbitte Millî Korunma muhasebe bürosuna gönderilmekte ve bu muamelelere müteallik hesaplar (Asli hesap şeklinde) doğrudan doğruya Millî Korunma muhasebesince tutulmaktadır. Bu sebeple yevmiye defteri hakkında Ticaret Kanununun 71 ncı maddesinde mevcut hükmün Ziraat Bankasınınca tatbikine maddeten imkân yoktur. Millî Korunma sermayesiyle yapılan muameleleri ifa eden mercilerden tacir vasfını haiz olanlar ise, bu muamelelere müteallik hesapları bizzat tutmakta ve muhasebe bürosuna yalnız aylık mizanlarını göndermekle iktifa eylemektedirler. Millî Korunma muhasebe bürosu, cereyan eden muamelelere ve bunların hesabı in'ikâs ve netayicine ancak muayyen devrelerde ittila kesbetmekte ve bu muamelelere ait kuyudatı hesabiyeyi (Asli hesap şeklinde) değil, cami hesap şeklinde kendi kayıtlarına intikal ettirmektedir.

Bu itibarla 3780 numaralı kanunun 47 ncı maddesindeki bu sermaye hesapları T. C. Ziraat Bankasında temerküz ettirilir hükmünün mutlak olarak telâkki edilmemesi ve tatbikatta da ona göre hareket olunması zaruri sayılmaktadır.

II - Teşkilât

Millî korunma sermayesine ait hesap teşkilâtı; merkez teşkilâtı ve haricî teşkilât olmak üzere iki grupta mütalâa edilmiştir.

1. Merkez teşkilâtı:

Hâlen Ziraat bankası bünyesinde «Millî Korunma Muhasebe Bürosu» namı altında çalışan temerküz muhasebesi, millî korunma muhasebe talimatnamesinin 17 ncı maddesi hükmünce Ziraat Bankasının idaresi altında çalışan bir servistir. 4180 numaralı kanunla 100 milyon liraya iblâğ olunan Millî Korunma sermayesine müteallik muamelelerin vüsat ve ehemmiyeti, hesap yerlerinin adedi ve dağılışı, muhasebe kayıtlarına intikal etmesi lâzımgelen rakam malzemesinin kesreti ve nihayet uzun seneler geçtikten sonra bütün bu muamele ve hesapların tasfiyesinde mâruz kalınabilecek müşkülât nazarı itibara alınırca bu büronun gerek şahsiyeti ve salâhiyetleri ve gerek kadrosu bakımından tamamen kifayetsiz olduğu tebarüz eder.

Filhakika, millî korunma muhasebe bürosu, Umum Müdürlüğe bağlı bulunan, muhaberatını bu kanaldan yapan, ne bankanın alâkalı servisleri, şube ve ajansları ve ne de haricî hesap yerleri üzerinde bir hesap sorma salâhiyeti olan bir kayıt servisinden ibarettir. Bu vaziyet büronun hesap yerleri üzerinde mevcut olması lâzımgelen takip ve kontrol vazifesini ifaya imkân vermediği gibi tutulan hesap kayıtlarının mahiyeti ve sıhhati hakkında da emniyet telkin etmekten uzaktır. Kanaatimizce «Millî korunma temerküz muhasebesinin» Ziraat Bankası bünyesinden tefrik edilerek doğrudan doğruya Koordinasyon Bürosu Umumi Kâtipliğine raptedilmesi ve bu teşkilâta millî korunma sermayesi

yesiyle alakalı bilûnum hesap yerleri üzerinde müeyyideli bir takip ve kontrol salâhiyetinin tanınması zarureti vardır.

Millî korunma muhasebe bürosunun kadrosu 15 . IV . 1940 tarih ve 2/13267 numaralı İera Vekilleri Heyeti kararıyla kabul ve tasdik edildiği halde Büro Kanununun 45 nei maddesinde tanzimi derpiş olunan (muhasebe usulü) nün tasdikına müsadif 18 . X . 1940 tarihinden sonra faaliyete geçebilmiştir.

Fili kadro: Büronun idaresi, aynı zamanda Millî Korunma Kanununda derpiş olunan işlerden Ziraat Bankasına tevdi olunan, pamuk, sudkostik, lâstik ve saire gibi maddelerin mubayaasıyla işgal eden servisin şefliğini munzam vazife olarak yapan bir müfettişe vekâleten tevdi olunmuştur.

Büronun fili kadrosu, herhangi bir banka şubesinin muhasebe kadrosıyla mukayese edilemeyecek derecede zayıftır. Gerek muhasebe talimatnamesinin, aşağıda arz edildiği gibi ihtiyaca tekabül etmemesi ve muayyen bir sisteme istinat eden bir hesap plânının ademi mevcudiyeti, ve gerek kadronun kifayetsizliği dolayısıyla muhasebe kayıtları büyük teahhürler ile yürütülmekte ve millî korunma muhasebe talimatnamesinin 31 nei maddesi mucibince Koordinasyon bürosuna tevdi eylemek mecburiyetinde olduğu aylık hesap hülâsaları çıkarılmamakta ve yalnız tahsis olunan sermaye ve kredi hareketlerini gösteren ihrai cetvel muhasebe kayıtları haricinde tanzim edilmektedir.

2. Haricî teşkilât:

Millî korunma sermayesine ait olmak üzere herhangi bir haricî hesap teşkilâtının kurulması Millî Korunma Kanununda derpiş edilmiş değildir. Millî Korunma muhasebe talimatnamesi bu teşkilâtı:

1. Emirlerine sabit sermaye tahsis olunan Vekâletler veya bunlara izafeten müesseseler;
 2. Emirlerine mütedavil sermaye tahsis olunan Vekâletler veya bunlara izafeten müesseseler;
 3. Kendilerine mütedavil sermaye tahsis ve tediye edilmiş usulü muzaafalı muhasebe teşkilâtına malik müesseseler;
 4. Teşkilât ve idare masraflarının tekevvün ettiği hesap yerleri;
- olmak üzere dört grupta mütalâa etmektedir.

Millî Korunma muhasebe talimatnamesinin üçüncü maddesi (Sabit sermaye hesaplarının doğrudan doğruya Millî Korunma muhasebe bürosunca tutulacağını) natıktır. Bu hükme nazaran emirlerine sabit sermaye tahsis olunan vekâletler veya bunlara izafeten müesseselerin hakikî manada birer hesap yeri olarak telâkki edilmesine imkân yoktur. Talimatnamenin 5 nei maddesi ise (Emirlerine mütedavil sermaye tahsis olunan vekâletler veya bu vekâletlere izafeten müesseseler evrakı üsbiteye müsteniden varidat ve sarfiyatını bir «Kasa defterine» kaydederler) hükmünü ihtiva ettiğine nazaran bu gibi daire ve müesseselere ait bilcümle mevcut ve işletme hesaplarının da millî korunma muhasebe bürosunca tutulması lâzımgelmektedir.

Emirlerine mütedavil sermaye tahsis olunan vekâletler ile müesseseler millî Korunma sermayesi bakımından birer işletme mahalli telâkki olunmak icabettiği cihetle, bu yerlere müteallik hesaplar bir taraftan «Millî Korunma muhasebesinde» temerküz ettirilmekle beraber işlerin mahiyet ve ehemmiyetine göre ve temerküz muhasebesinin vereceği direktifler dairesinde mahallen de birer işletme muhasebesinin tesisi zaruri görülmektedir.

Millî Korunma muhasebe talimatnamesinde derpiş edilen hesap yerlerinden kendilerine mütedavil sermaye tahsis ve tediye olunan usulü muzaafalı muhasebe teşkilâtı mevcut müesseseler hakikî manada birer hesap yeri olarak telâkki edilebilirse de bir taraftan millî Korunma hesaplarına ait umumî bir plânın ademi mevcudiyeti, diğer taraftan da Millî Korunma sermayesine müteallik hesapların bu müesseseler gibi tacir sıfatını haiz olan Ziraat Bankasında temerküz ettirilmiş olması keyfiyeti bu hesap yerleri ile Millî Korunma muhasebe bürosunun lâzım olan şekilde teşriki mesai etmelerine mühim ve gayrikabili içtinap bir mâni teşkil etmektedir.

(Bu vaziyetin ilcasıyledir ki, Ziraat bankası hazırlanmış olduğu Millî Korunma talimatnamesinin 33 neu maddesiyle «Mütedavil sermayeli vekâletler, işletmeler, birlikler ve müesseselerce verilip bilânçoya ithal edilen hesaplardan ve mevcutlardan dolayı bankaya mesuliyet terettüp etmez» şeklinde temerküz muhasebesinin medlûl ve mefhumıyla gayrikabili telif bulduğumuz bir

hüküm vazetmiştir). Bu münasebetle Millî Korunma sermayesiyle bilûmum hesap yerleri üzerinde müeyyideli takip ve kontrol vazife ve salâhiyetini haiz müstakil bir muhasebe teşkilâtının vücade getirilmesi zaruretini bir daha tebarüz ettirmek isteriz.

Millî Korunma sermayesiyle alâkalı diğer hesap yerlerine gelince; bu sermayeden kredi, döviz ve akreditif ile techiz olunan ticaret müesseseleri ile ticaret birliklerinin Hükümetin mura-kabesine tabi olduğu kanunun 22 nci maddesinde tasrih edilmiş ise de bu müesseselerin hesap bakımından Millî Korunma muhasebe bürosunun kontrolüne tabi olduğu hakkında Millî Korunma muhasebe talimatnamesinde bir hüküm mevcut değildir.

Kendilerine ikraz olunan mebalığın selâmeti bakımından bu gibi müesseselerin herhangi bir banka müşterisinden farklı olmadıklarına ve bilâkis Millî Korunma sermayesi hakkında kanunun 46 nci maddesinde hususi bir müeyyide vazedilmiş bulunduğuna nazaran bu kontrolün filen icrası imkânlarının istikmali lüzumlu görülmektedir.

III - Millî Korunma hesap organizasyonu

A) Bu mevzua müteallik tatbikatın teşrih ve tahlilinden evvel umumî mahiyetteki bazı mü-lâhazalarımızı kısaca arz ediyoruz:

1. Hesap plânı:

(Temerküz muhasebesinin Millî Korunma Kanununda derpiş edilen işlerin vüsat ve ehemmiyeti ile mütenasip olarak bilûmum muamelâtı hesap bakımından bünyesinde toplayabilecek ve organique bir şekilde tevsi olunabilecek surette kurulması ve aşağıda tafsil edileceği üzere bunu temin edecek bir hesap plânına istinat etmesi lüzumlu görülmektedir.)

2. Millî Korunma umumî bilânçosu ve kâr ve zarar tablosu ve bunların melfufatı:

Millî Korunma umumî bilânçosu ve kâr ve zarar tablosu hesap senesi içinde Millî Korunma sermayesinden yapılan plâsmanların miktar ve mahiyetlerini, bu sermaye namına girişilen taahhütleri ve nihayet bu sermayeden yapılan istihlâki; hesap neveleri ve yerleri itibariyle irae eden umumî bir konsolide bilânço olmak lâzımgelir.

Filhakika bu bilânço, hesap bakımından müstakil olmayan (Devlet usulü hesabiyesi tatbik eden daire ve müesseseler) hesap yerlerine ait kuyudat ve netayici hesabiyeyi füzyon suretiyle bünyesi içine alan ve kendilerine asli sermaye tahsis olunan hükmi şahsiyeti haiz ve hesap bakımından müstakil olan (muvazzaf ticari usulü muhasebe tatbik eden ofisler, ileride bu kabilen olmak üzere kurulacak müesseseler) hesap yerlerine ait senelik bilânçolarla kâr ve zarar tablolarını konsolidasyon suretiyle bünyesine intikal ettiren bir vesika mahiyetinde görülmektedir. (Mevzuubahis bilânçoğa aynı zamanda senelik umumî bir faaliyet raporunun ve hesap yerleri itibariyle miktar ve kıymet hareketlerini gösteren ihrai cetvellerin de eklenmesi muvafık olur.)

3. Millî Korunma hesap yerleri hususi bilânçoları ve kâr ve zarar hesapları ve bunların ekleri.

3780 numaralı kanunun 48 nci maddesi hükmüne nazaran Millî Korunma sermayesi tahsis mahallerinin her biri ayrı bir bilânço teşkil ettiğine göre:

a) Devlet usulü hesabiyesi tatbik eden ve Millî Korunma hesapları için müstakil muhasebe teşkilâtı kurmayan daire ve müesseselerin Millî Korunma Kanunu mucibince yaptıkları muamelelere ve bunların netayici hesabiyesine ait olmak üzere her daire ve müessese için ayrı ayrı birer bilânço ve kâr ve zarar tablosunun Ziraat Bankası nezdindeki Millî Korunma Muhasebe Bürosu tarafından hazırlanması lâzımgelmektedir. Muhasebe bürosunun bu hususi bilânçoları, sene sonlarında mezkûr hesap yerlerinden gönderilecek tadat varakaları ile kuruşlandırılmış envanterlerine müsteniden tanzim etmesi icabeder.

b) Muzaaf ticari usulü muhasebe tatbik eden ve müstakil hükmi şahsiyeti ve tacir vasfını

haiz bulunan hesap yerlerinden mevcudiyetini Millî Korunma Kanunundan alan ofisler ve bunlara mümasil olmak üzere ileride kurulacak diğer müesseselerin ise senelik bilânço ve kâr ve zarar hesaplarını - hazırlanmasını teklif eylediğimiz umumî muhasebe talimatnamesi hükümleri dairesinde bizzat tanzim etmeleri ve tadat varakaları ile kuruşturılmış envanterlerini, bütçe hesabı katısını, miktar ve kıymet hareketlerini gösteren ihşai cetvelleri katî mizanları ve senelik faaliyet raporlarını ve bilânço izahnamesini temerküz muhasebesine göndermeleri icabeder.

c) Muzaaf ticari usulü muhasebe tatbik eden ve müstakil hükmi şahsiyeti ve tacir vasfını haiz bulunan ve Millî Korunma Kanununda derpiş edilen bir kısmının icrasıyla tavzif olunarak Millî Korunma sermayesinden kendilerine mütedavil sermaye tahsis edilen teşekkül ve müesseselerle hususi şirket ve teşebbüslerin (İktisadi Devlet Teşekkülleri, Zirai Kombinalar ve mümasil müesseseler) bu muamelelere ait bilânçolarla kâr ve zarar hesaplarını ve bunların eklerini keza yukarıki fıkra esasları dahilinde tanzim ederek Millî Korunma muhasebe bürosuna irsal eylemeleri gerekmektedir.

d) Millî Korunma sermayesinden kredi alan her türlü hakikî ve hükmi şahıslara gelince, bunların ticaret kanunu ve kendi şirket mukaveleleri hükümleri dairesinde hazırlayacakları bilânçoları ile kâr ve zarar hesaplarını ve bunların eklerini - Yeni Millî Korunma muhasebe talimatnamesinde tâyin olunacak müddet zarfında - Millî Korunma muhasebe bürosuna göndermeleri icabeder.

B) Millî Korunma muhasebe talimatnamesi ve tatbikatı:

3780 numaralı kanunun 49 ncu maddesi mucibince 18 . X . 1940 tarihinden itibaren tatbikine başlanılan Millî Korunma muhasebe talimatnamesi ihtiyacı karşılayacak mahiyette görülmemektedir. Kanaatimizce evvel emirde Millî Korunma sermayesi hesaplarına müteallik umumî bir hesap plânı ile bu hesapların açılış, tutuluş ve kapatılışını birbiriyle olan alâka ve irtibatlarını izah eden, kullanılacak matbu evrakın şekilleriyle mahiyetlerini ve kullanılış yerlerini gösteren mufassal bir umumî muhasebe talimatnamesinin tanzimi lâzımgelmektedir.

Bundan başka mevcudiyetlerini Millî Korunma Kanunundan alan ticaret, petrol ve dağıtma ofisleri gibi hükmi şahıslarla esasen mevcut olup Millî Korunma sermayesinden sabit veya mütedavil sermaye alan hükmi şahısların da hususiyetlerine göre bu umumî muhasebe talimatnamesindeki esaslar mahfuz tutulmak suretiyle hususi muhasebe plân ve talimatnamelerinin kanunun 49 ncu maddesi hükümleri dairesinde biran evvel ihzârı ve tatbik mevkiine konması icabetmektedir.

a) Hesap plânı: Millî Korunma Kanununda yapılması derpiş olunan işlerin vüs'at ve ehemmiyeti, tenevvü ve şümülî nazarı itibare alınarak bu işlere müteferri muameleleri bünyesinde cemedebilecek ve organique şekilde tevsi olunabilecek birplân mevcut değildir.

b) Tatbik edilmekte olan hesap sistemi: Hâlen tatbik edilmekte olan hesap sistemi tek yevmiyeli muzaaf ticari usuldür. Hesap bakımından müstakil olmayan hesap yerleri için temerküz muhasebesinde hususi defterler tutulması daha uygun görülmektedir.

c) Hesaplar herhangi bir sistem dairesinde tasnif edilmemiş muameleler arttıkça ve tenevvü ettikçe hesaplar muayyen gruplar altında değil gelişi güzel ve dağınık bir surette tesis edilmiştir.

d) Kayıt usulleri: Hâlen tatbik edilmekte olan kayıt usulü dolayısıyla sabit kıymetlerde emtia ve malzeme stoklarında miktar kayıtları tam olarak tutulmamaktadır. Ezcümle, müessese, teşekkül ve birliklerden gelen sarfiyat fişlerinde gösterilen sarfiyatın - Her türlü sarfiyat mutlak olarak masraf telâkki edilemeyeceği cihetle - birden masrafhesaplarına geçirilmesi doğru görülemez. Bu gibi sarfiyatın kıymet hesaplarına intikal ettirilmesi ve kıymetler istihlâk edildikçe bunların kıymet hesaplarından mahsubu lâzımgelir. Aksi takdirde bu gibi kayıtlar yanlış telâkkilere yol açabilir.

e) Defterler: 3780 numaralı kanunun 49 ncu maddesinde Ticaret Kanunu hükümleri dairesinde Ziraat Bankasına tutulması icabeden defterlerden ancak yevmiye defteri mevcuttur. Ziraat Bankası, Millî Korunma Muhasebe Bürosunu kendi bünyesine dâhil bir servis olarak telâkki eylediği cihetle bu büroya ait muhaberât için Ticaret Kanununda derpiş olunduğu şekilde bir kopya defteri tutulma-

makta, büronun muhaberatında dâhil 2999 numaralı Bankalar Kanununun 38 nci maddesi hükmü tatbik edilmektedir.

Halbuki mezkûr kanunun Millî Korunma sermayesine müteallik hesaplarla ve bunlara müteallik muhaberatla hiç bir alâkası yoktur. Yine Ticaret Kanunu mucibince tutulması lâzımgelen mev-cuat ve muvazene defteri de mevcut değildir.

Hususi hukuk hükümlerine tabi bulunan Millî Korunma umumî sermayesi lâyetecezzi bir mamelek teşkil ettiğine göre böyle bir defterin tutulması hem kanundan hem de maslahattan doğan bir za-rurettir. Hâlen kullanılmakta olan defterler Millî Korunma Muhasebesinin hususiyetlerinin icabet-tirdiği tasnifleri ve libellé'leri (Başlıkları ve izahatı) ihtiva etmemektedir.

f) Evrakı müsbite: Millî Korunma Kanununun 47 nci maddesinin 4180 numaralı kanunla tadi-linden yani 3. II. 1942 tarihinden evvelki şekli, Millî Korunma sermayesine müteallik evrakı müşhi-tenin Ziraat Bankasında temerküz ettirilmesini âmir bulunmakta idi.

Kanunun bu sarahatine rağmen evrakı müsbite veya suretlerinin Millî Korunma Muhasebe tali-matnamesinin alâkadar maddelerinde tesbit edilen müddetlerde gelmediği, mühim bir kısmının bü-yük teahhürler ile geldiği ve bir kısmının da hiç gönderilmediği evrakı müsbite üzerinde yapılan tetkik neticesinde anlaşılmıştır. Bu vaziyet dolayısıyla Millî Korunma Muhasebesinde mühim te-ahhürler husule gelmekte olduğu gibi 1940 senesisonuna kadar evrakı müsbitesi gelmeyen bir çok masraf ve kıymet hesapları tasnif edilememiş ve muvakkat ve mutavassıt hesaplar meyanında 1941 senesine devredilmiştir. 1940 senesine ait evrakı müsbiteden bir kısmının hatta 1941 senesi sonunda dahi gelmediği görülmüştür. Bu vaziyetin 4180 numaralı kanunla miktarı 100 milyon lira olarak tesbit olunan Millî Korunma sermayesine ait hesapların bir çok seneler sonra hini tasfiyesinde mü-him müşküller doğuracağını arzeder ve kanunda evrakı müsbitenin tanzimi ve muhafazası hakkında hususi bir hüküm ve cazai müeyyidenin mevcut olmadığına işaret etmek isteriz.

g) Matbualar : (İmprimeler ve formüller)

Her hangi bir muhasebe teşkilâtının kurulmasında ve yürütülmesinde matbuaların muhasebe usulü, hesap plânı ve defterler kadar mühim bir rol oynadığı âşikârdır.

Millî Korunma sermayesine ait temerküz muhasebesinde ise matbuaların ehemmiyeti bir kat daha artmaktadır. Zira bir çok hesap yerlerinden alınacak rakkamlı malûmata müsteniden tutulacak umumî bir muhasebenin sıhhat ve sür'atle yürüyebilmesi için hesap yerlerinden gelecek hesapların ve evrakı müsbitenin temerküz muhasebesinin hesap plânına kolaylıkla intibak etmesi zarureti vardır.

Bu itibarla, hesap yerlerine tatbik edilecek hesap plânlarının temerküz muhasebesi hesap plânına istinat etmesi ne kadar zaruri ise Millî Korunma sermayesiyle alâkadar hesaplar için kullanılacak her türlü evrakı matbuanın da muayyen bir sistem dahilinde tanzim edilmesi ve mümkün mertebe yek-nesak olması o kadar lâzımdır. Evrak üzerinde yapılan tetkikatımız vaziyetin böyle olmadığını ve kullanılan matbualar ve formüllerde bir yeknesaklık mevcut olmadığı gibi bunların muamelâtın mahiyetine ve icaplarına da tekabül etmediğini göstermiştir.

IV. Bilânço tetkiki

Aktif ve pasif hesaplarının tahliline girmezden evvel bilânçodaki hesap tasniflerinin ve açılan hesapların bir kısmının faaliyet ve bünyeyi vuzuhla aksettirecek bir vaziyette olmadığını tebarüz ettirilmesi lüzumlu görülmüştür.

Hesapların gelişi güzel ihtiyaç anında açılmamasını temin ve aralarında mazbutiyet tesis etmek üzere umumî mülâhazalar faslında arzolunduğu veçhile bir hesap plânı yapılmasını ve 3460 numara-lı kanunla teşekkül etmiş olan İktisadi Teşekküllerde olduğu gibi bir bilânçi tipinin alâkadarlar-ca ihzarını temenni ederiz.

Aktifi teşkil eden sabit ve mütedavil kıymet (stoklar imalât maddeleri, yarı mamuller, yar-

dımcı maddeler, borçlular) hesaplarındaki kıymetlerin buldukları yerler alt alta yazılarak bilânçoda gösterilmiştir. Millî korunma muhasebesi bu hesapların temerküz mahalli olduğuna nazaran kıymetlerin buldukları yerlere göre bilânçoda açılacak ayrı kolonlarda gösterilmesi, bu kıymetlerin sureti tevezzüü hakkında derhal bir fikir vereceği gibi sermayenin tahsis yerlerini vazuhla göstereceğinden tercih olunacak bir şekil olarak mütalâa edilmektedir.

A) Aktif.

1. Banka kredileri:

Bu fasılda görülen 18 404 346.52 lira Hükümet emrine Hazinece temini Millî Korunma Kanununun 43 nci maddesinde derpiş olunan sermayeden Koordinasyon Heyeti Kararıyla 1940 senesinde tefrik edilerek muhtelif Vekâlet ve müesseseler emrine verilen tahsisat için Maliye Vekâletinin işarı üzerine Hazine kefaletiyle Ziraat Bankasına mezkûr vekâlet ve müesseselere Hükümet hesabına açılmış bulunan kredilerin baliğini teşkil eylemektedir.

Ziraat Bankası tarafından açılmış olan kredilerin bilânçoda aktive edilmek suretiyle bu krediler baliğinin millî korunma sermayesinin teşkil eylediği mameleke ithal edilmesi hesap bakımından olduğu kadar hukuk bakımından da doğru görülmemektedir. Zira mezkûr bankaca açılan kredinin aktive edilebilmesi için bankanın 1940 senesi bilânçosuna bu mebalîği ithal etmesi lâzımgelir ki bankanın böyle bir borcu olmadığı cihetle bilânçosunda da böyle bir meblâğ mukayyet değildir.

Millî korunma sermayesinden:

1. Sabit veya mütedavil sermaye şeklinde veya teşkilât masrafı karşılığı olarak tefrik olunan mebalîğ;

2. Bunların tahsis olunduğu vekâlet ve müesseseler;

3. Bunun için Ziraat Bankası nezdinde açtırılan krediler.

hakkında verilecek malûmatın bilânçonun muhtelif fasıllarına ithali suretiyle değil, millî korunma sermayesiyle yapılan muamelâta ait olmak üzere hazırlanacak senelik umumî faaliyet raporuna dereci suretiyle itası lâzımgelir. Bu itibarla mezkûr mebalîğin bilânçonun aslı hesaplarından çıkarılması icabeder.

II. Sermaye taahhüdü hesabı:

3 606 000 liraya baliğ olan bu hesap yukarıdaki banka kredileri hesabiyle alâkalı olup Koordinasyon Heyeti kararlarıyla muhtelif Vekâlet ve müesseselere 1940 senesinde tahsis olunan ceman 22 010 346.52 lira ile banka kredisine bağlanan 18 404 346.52 lira arasındaki farkı, yani millî korunma sermayesine mahsuben 1940 yılı içinde temini Hükümetçe taahhüt edilen miktarın bakiyesini teşkil etmektedir. Bu bahis pasifte sermaye dolayısıyla arz olunan izahatla alâkalı bulunmamaktadır.

III. Bankalar:

A) Ziraat Bankası:

Millî Korunma Kanununun 27 nci maddesine göre fazla kârlardan tereküp eden ve mukabili pasifte (karşılıklar) da görülen bu hesap kısmen İstanbul şubesinde ve kısmen Ziraat Bankası Merkez Müdürlüğünde yani iki yerde tutulmaktadır. Merkez Müdürlüğünce - Maliye Vekâleti tarafından işin halline intizaren - faizi yürütülmediği halde İstanbul şubesince % 4,5 faiz tahakkuk ettirilmiştir. Millî korunma sermayesiyle Ziraat Bankası arasındaki malî münasebet Hazine kefaletiyle açılan umumî bir krediden ibaret bulunmasına ve fon hesabının millî korunma bünyesi içindeki hesabı hususiyeti bankaya taallûk eden bir keyfiyet olmamasına nazaran bu hesapta toplanan paraların bankaca borçlu hesaba nakledilmesi lâzımgelceği kanaatindeyiz.

B) Etibank:

Kok kömürü stokları tesis ve satış işlerinin bir elden görülmesi için 5 sayılı Koordinasyon kararıyla Etibank'a verilen 250 000 liralık tahsisatın işletilmesi neticesinde tahassül eden kâr bakiyesidir. Bu hesaplar, tasfiye edilmediği cihetle, katî mahiyette bulunmamaktadır.

IV. Sabit kıymetler :

1. Mefruşat ve demirbaşlar :

Bilânçoya derecolunan bu kıymetlerin, 1940 senesi sonunda yapılan bir tadada ve kuruşlandırılmış bir envantere istinedetmiyerek, yalnız defter kayıtlarına dayandığı yapılan tetkik neticesinde anlaşılmıştır. Sene sonlarındaki envanterin esas ittihazi ve kayda nazaran farklar varsa esbabının araştırılması usulünün tatbiki lüzumuna bilhassa işaret etmek isteriz.

Bu itibarla tadat ve envanter işlerinin hususi bir talimata bağlanması ve bilânçonun da bu esas dâhilinde tanzimi zaruri görülmektedir.

2. Ziraat makineleri :

Zirai Kombinalar Kurumunun kendisine ait mütedavil sermaye ile Koordinasyon tahsisatına müteallik mübayaalar arasında tedahül olduğu görülmüştür. Ezeümle 27 sayılı Koordinasyon kararıyla Ziraat Vekâleti emrine verilen 920 000 lira tahsisatın eiheti sarfı tasrih edilmiş olduğu halde bu tahsisattan 9 940 liralık pulluk almıştır. Halbuki, bu mübayaaya sözü geçen kararın hududu haricinde bulunmaktadır.

3. Nakil vasıtaları :

22, 57, 71 numaralı Koordinasyon kararlarına müsteniden yapılan mübayaattan bir kısmının müfredatı işlenmiyerek muavin defterlere bir kalemde geçirilmiş olduğu görülmüştür. Sene içindeki ithal ve ihraçlarda olduğu gibi sene sonu tadatlarının sıhhat ve sühuletle icrası bakımlarından bu kayıtların müfredatlı olması icabeder.

V. Menkul kıymetler :

Stok ve malzemenin bilânçoda mütedavil kıymetler başlığı altında toplanması icabettiğinden kullanılan menkul kıymetler tâbiri muvafık görülmemiştir. Diğer taraftan bu kısımda görülen mevcudata faizler de ilâve edilmiş bulunmaktadır. Bu vaziyet muhasebe perensiplerine uymadığı gibi Millî Korunma muhasebe talimatnamesinin 24 ve 25 nci maddelerine de muhaliftir. Bu itibarla gerek bu bakımlardan gerek 162 sayılı koordinasyon kararına göre bu muamelenin tashihi lâzımgelmektedir. Kaldı ki, bu faizlerin de aktifde hususi bir hesapta gösterilmiş olan sabit kıymetlere ait faizler gibi ayrıca iracisi mümkün idi.

Stoklar :

A) Mâmul ve mahsuller;

1. Kâğıt hesabı : 32 sayılı Koordinasyon kararıyla stok tesis ve tevziinin temini için Ticaret Vekâleti hesabına Ziraat Bankası emrine verilen 300 000 liralık tahsisat ile 1940 senesinde İstanbul Şubesinde Romanya'dan muhtelif cins ve ebatta 97 181.31 liralık kâğıt getirtilmiş ve bundan 39 385.50 liralık kâğıt satılarak 1941 senesine 57 795.81 lira kıymetinde 314 924 129 kile muhtelif cins kâğıt devredilmiştir. Kâğıtlar maliyet bedeliyle tevzi edildiğinden bu muameleden kâr tahakkuk etmemiştir.

2. Fındık hesabı : 60 sayılı Koordinasyon kararıyla doğrudan doğruya müstahsilinden fındık mübayaası için Ticaret Vekâleti hesabına ayrılan 2 milyon liralık tahsisat ile Giresun fındık satış kooperatifleri birliğince 1940 senesinde 273 908.34 lira kıymetinde 1 557 477 kilo fındık mübayaası edilmiş ve satış yapılmıyarak bu miktar aynen 1941 senesine devredilmiştir.

3. Pamuk hesabı : 59 sayılı koordinasyon kararıyla pamuk mübayaası için Ticaret Vekâleti hesabına Ziraat Bankası emrine verilen 6 milyon liralık tahsisatla Ziraat Bankasınca 1940 senesi zarfında 2 218 403 kilo klevland, 906 642 kilo yerli, 462 929 kilo koza ve 1 235 420 kilo kütü klevland olmak üzere ceman 1 958 783,87 lira kıymetinde 4 823 394 kilo pamuk mübayaası edilmiş ve 1940 senesinde satış yapılmıyarak bu miktar aynen 1941 senesine devredilmiştir.

4. Çiğit hesabı : 59 sayılı koordinasyon kararıyla verilen altı milyon liralık tahsisatla, T. C. Ziraat Bankasınca çiğitli pamukların işletilmesinden hâsıl olan 33 109,04 lira kıymetinde 673 618 kilo çiğitten 610 035 kilosu 29 978,07 lira mukabilinde satılmış ve 1941 senesine 63 573 kilo (3 130,97 lira kıymetinde) devredilmiştir. Çiğit hesabının alım ve satım muamelelerine ait

evrakı müşbete Millî Korunma Muhasebesine gönderilmediğinden defteri kebir ile stoklar defterindeki kayıtlardan bu hesabın müfredatlı hareketlerini görmek kabil olamamıştır.

5. Kok hesabı : 5 sayılı koordinasyon kararıyla hususi müesseseler de dâhil olduğu halde bütün kok istihsal müesseselerinin müstahsilâtını icabeden mntakalara sevk ederek stoklar tesis ve oralarda bunları tevzi etmek işleri Etibank'a tevdi edilmiş ve bu maksatla 250 000 lira mütedavil sermaye tahsis olunmuştur.

Mezkûr karar tatbikatı neticelerini muhtevi Etibank hesaplarına müsteniden Millî Korunma bilânçosuna 1940 devresi kârı olarak 176 886,95 lira ve sene sonundaki stokun kıymeti 286 274,91 lira da ithal edilmiştir.

Ancak mezkûr kârın muvakkat mahiyette telâkki edilmesi lâzımgeldiği ve kömür miktarlarında da maddî hatalar mevcut olduğu bilâhare Etibank tarafından bildirildiğinden bilânçoda görülen kok stokunun, yapılacak te'kik neticesinde tesbit olunacak katı rakamlara göre tashihi icabedecektir.

B) İmalât maddeleri:

İmalât maddeleri faslı altında toplanan:

Esas hammadde (Çiğ deri)	25 735,12	lira
Yardımcı hammadde (Ezayır tabağıye ve kimyeviye)	19 883,60	»
	<hr/>	
ki ceman	45 618,72	»

Sümerbank Yalvaç Deri Fabrikası 1940 yılı bilânçosundan alınarak aynen Millî Korunma hesaplarına ithal edilmiştir.

C) Yarı mamuller:

Sümerbank Yalvaç Deri Fabrikasının 1940 sene sonu itibariyle gönderilen bilânçosuna istinat eden bu miktar sene sonundaki fabrikada imal halinde bulunan mevut ile bunun muhtelif malzeme masrafları ve ecza kıymetidir. Aynen 1941 senesine devredilmiştir.

D) Yardımcı malzeme:

4 077,21 lirası Sümerbank Yalvaç Deri Fabrikasında, 76 946,58 lirası da Zirai Kombinalarda bulunan muhtelif işletme malzemesini teşkil etmektedir. Yalvaç Deri Fabrikasındaki malzeme mezkûr fabrikanın bilânçosuna müsteniden kayıtlara ithal edilmiştir.

Zirai kombinalarda mevcut görünen malzeme, muhasebe kayıtlarıyla envanterin mutabakatı temin edilmek suretiyle tesbit edilmiş olmayıp doğrudan doğruya 31 . XII . 1940 itibariyle yapılan tadat neticesi esas ittihaz edilmiş ve kayıtlar buna göre tevazün ettirilmiştir.

Senelik ihraat dahi usulen zamanında kayıtlara intikal ettirilememiş olduğundan tadada müsteniden tesbit olunarak bir kalemde ve sene sonunda muhasebe defterlerine işlenmiştir ki hiç bir kontrole istinat etmiyen ve hesabı kıymeti olmayan bu tarzı muamelenin iyi neticeler vermeyeceği izahattan müstağnidir.

Stoklar, yarı mamuller, yardımcı maddelerin ayniyat ve bedel üzerinden ambar ve muhasebe de kayıt, takip ve kontrol şekli hakkında mer'î hesap talimatnamesinde bir kayıt mevcut olmadığından vazife ve mesuliyet hudutları da tesbit edilmek suretiyle ileride mühim mahzurlar doğurabilecek bu vaziyetin önlenmesi için - her türlü mevada şâmil bir ambar talimatnamesi hazırlanmasını bilhassa temenni ederiz.

VI. Borçlular:

A) Borçlu cari hesaplar:

1. Ticaret Vekâlei:

66 sayılı Koordinasyon Heyeti kararıyla doğrudan doğruya müstahsilden kuru üzüm ve incir mubayaası için Ticaret Vekâleti emrine tahsis olunan 2 000 000.— liralık mütedavil sermayeden (İzmir İncir, Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği) lehine açtırılan krediden mezkûr birlik 31.XII.1940 tarihine kadar 934 804.72 lira çekmiştir. İzmir İncir, Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri

Birliği bu krediden yalnız hurda incir mubayaa ettiğini bildirmiş ise de mubayaa ettiği hurda incirlerin miktarını, mubayaa, muhafaza ve işletme masraflarını gösterir bir hesap veya cetvel göndermemiştir. Ancak 31 . III . 1941 tarihi itibariyle tanzim edilmiş 55 000.23 lira kıymetinde 1 200 000 kilo hurda incire ait bir cetvel göndermiştir.

Milli korunma muhasebe bürosu, sözü geçen 934 804.72 liraya ait hesabın gönderilmesini mütaaddit mektuplarla istemiş ise de birlik bu mubayaata ait bir gûna hesap vermeden Ziraat Bankası İzmir Şubesi nezdindeki hesabını kapamıştır. Birliđin bu tarzı hareketi mevzuata uymadığı gibi bu vaziyet, umumî mlâhazalar kısmında arz ve izah edildiği veçhile millî korunma muhasebe bürosunun alâkalı hesap yerleri üzerinden hergangi bir icrai muamelâta malik olmamasından mütevellit bir neticedir.

2. 59 sayılı Koordinasyon kararıyle doğrudan doğruya müstahsilinden pamuk mubayaası için Ticaret Vekâleti emrine tahsis olunan 60 000 000.— liralık mütedavil sermayeden (İzmir İncir, Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri) lehine tefrik edilen 500 000.— liralık krediyi mezkûr birlik Ziraat Bankası İzmir Şubesinden çekmiştir. Bu hesap faizi ile birlikte 31.XII.1940 tarihinde 500 666.67 lira bir bakiye arz etmektedir.

Bu birlik doğrudan doğruya müstahsilden pamuk mubayaası için çektiği mezkûr meblâğın hesabını vermemiş ve kendi vaziyetini mevzuubahis kredi şartlarına intibak ettiremediği için bu hesabı kapatmıştır.

İktisat Vekâleti:

18 sayılı Koordinasyon Heyeti kararıyle verilen 150 000 lira mütedavil sermaye ile Yalvaç Deri fabrikası, faaliyete geçirilmiş ve 1940 gayesinde gönderdiği bilânçosuna istinaden Millî Korunma muhasebesinde aktif unsurlardan dolayı (Sümerbank Yalvaç Deri fabrikası) hesabı alacaklandırılmış ve pasif kalemlerden dolayı da aynı hesap borçlandırılmıştır. Ziraat Bankasına bu mütedavil sermaye üzerinden hesap edilen 5 139,87 liralık faiz de hesaba ilâve edilmiştir. Bu suretle Yalvaç Deri fabrikası, 1940 yılı faaliyeti neticesinde kâr ve zarar hesabını 9 361,31 lira zararla kapatmış ve 1941 senesine 5 509,41 lira da borç devretmiş bulunmaktadır.

Kızılay:

58 sayılı Koordinasyon Heyeti kararıyle memleketin kinin ihtiyaasını temin için hariçten kâfi miktarda ithalâta bulunmak üzere Türkiye Kızılay Cemiyeti emrine bir milyon liraya kadar kredi tahsis olunmuştur. Kızılay bu krediden faizi ile birlikte 413 763,07 liralı kullanmıştır. Kinin mübayaasına müteallik hesap sene gayesinde gönderilmemiş olduğu için Kızılay bilânçoda borçlu gözükmektedir.

Krediden borçlular:

Yasin Aral. Siird vilâyeti merkezinde yangın neticesinde hasara uğrayarak metrûk kalmış olan Yeni hayat un fabrikasının sahibi Yasin Aral'a muayyen şartlar dahilinde 35 000 liraya kadar kredi açılması hakkındaki 39 sayılı karara müsteniden Ziraat Bankasına mumaileyhe 31 902. 80 lira ödenmiştir. Faizi ile birlikte 32 366. 31 liraya baliğ olan bu hesabın - esasen mezkûr un fabrikasına Hükümetçe el konularak işletilmesine Toprak Mahsulleri Ofisi memur edildiğinden - biran evvel tasfiyesi lâzımgelmektedir.

Muammer Alemdar. Hasankale'deki Un fabrikası tesisatının ikmali için 47 ve 86 numaralı kararlarla muayyen taksitlerle itfa edilmek kaydıyle mumaileyhe ödenmiş olan kredinin maa faiz baliği olan 15 342. 66 liranın kanuni yollardan tahsiline 1941 de tevessül edilmiş olduğu şifahi izahattan anlaşılmuştur.

B) Muvakkat borçlu hesaplar:

Muhtelif borçlular.

1. Avanslar :

Bu hesabın vekâletler itibariyle tevezzüü şöyledir:

	Lira	K.
Ziraat Vekâleti	61 930	66
Başvekâlet Koordinasyon Bürosu	200	00
Ticaret Vekâleti (İstanbul fiyat Murakabe Reis.)	344	40
	62 475	06

Bunların içerisinde en mühim rakamı, Ziraat Vekâleti teşekküllerine ve mutemedlerine verilmiş olan avanslar teşkil etmektedir. Bu avansların açık kalmasının sebebini kısmen alâkadarlar tarafından müsbit evrakın gönderilmemiş olması ve kısmen de müsbit evrakı geldiği halde mahiyetleri anlaşılmadığından mahsupların yapılmamış bulunması gibi vaziyetlerde aramak lâzımdır.

Avans muameleleri münasebetiyle burada bir iki noktaya temas edeceğiz:

a) Avans olarak verilen paralar mutemetler veya alâkalı şahıslar nezdinde bazen uzun zaman kalmaktadır. Bazı hallerde de mahsup evrakı sebepsiz olarak Millî Korunma Muhasebe Bürosuna pek geç gönderilmektedir.

b) Bu gibi avans paraların mahsup müddetleri Millî Korunma Muhasebe talimatnamesinde tesbit ve tâyin edilmemiştir.

Sermaye faizleri :

Bu hesapta mukayyet 107 261.63 liranın müfredatı şöyledir:

	Lira	K.
Ziraat Vekâleti 1 numaralı 2,5 milyon liralık sabit sermaye hesabına tahakkuk ettirilen faiz	106 351	40
Millî Müdafaa Vekâleti (Duba ve tanklar) sabit sermaye üzerine faiz	939	54
Pul	0	69
	107 291	63

Bu faizler, Ziraat ve Millî Müdafaa Vekâletlerine muhassas sabit sermayelere mahsuben vukubulan tediyat baliği üzerinden Ziraat Bankasına tahakkuk ettirilmiştir.

19. VI. 1941 tarihinde intişar eden ve makabline şâmil bulunan 162 sayılı koordinasyon kararının birinci maddesine göre bu faizlerin umumî sermayeden ödenmesi yani zarara nakli icabettir.

Diğer borçlular:

Bu hesabın 23 230.60 lirası Sümerbank Yalvaç deri fabrikası bilâncosundan alınan muhtelif rakamların mecmuudur. Bakiyesi ise, Zirai Kombineler Erzurum grup âmirlerince yapılan muhtelif masraflara ait evrakı müsbite noksanlığı, Ziraat Bankası Merkez Müdürlüğüne noksan mahsup muamelesi yapılan harman hasılat, zirai kombineler Akşehir mntaka grup âmirinden tahsil edilecek olan fazla amele yevmiyesi tahakkuku ve Zirai Kombineler Eskişehir grup âmirliğince yapılan masraflara ait evrakı müsbite noksanı gibi muamelelerden mütevellittir. Bu kabîl muallâkta kalan hesapların biranevvel tasfiyesi lâzımgelir.

Mubayaattan borçlular:

1. Memleket dahilî mubayaattan borçlular:

Muhtelif Vekâletlerce satın alınan ve henüz katî kabul muameleleri yapılmamış olan demirbaş,

hangar bedeli ve saire masraflar olup bir kısmı katî kabul muamelelerinin ikmalinde ait oldukları hesaplara mahsup edilecektir. Diğer bazı kalemler vardır ki, bunların bir kısmı 1941 senesinde mahsup edilmiştir.

2. Memleket haricî mubayaattan borçlular:

Zirai alât, lâstik ve sudkostik mubayaatı için muhtelif yerlere açılmış olan akreditiflerin bakiyesini teşkil etmektedir.

C) Mutavassıt borçlu hesaplar:

Mubayaa masrafları:

Mubayaa masrafları: Lâstik ve sudkostik mubayaası için açılan akreditifler dolayısıyla Takas Limitet Şirketine ödenen takas primleri le ihtiyar edilen sair masrafları ihtiva eden bu hesap málların vürudunda maliyetlerine intikal ettirmek suretiyle kapanacaktır.

Muvakkat hesaplar: Sümerbank Yalvaç deri fabrikasının 1940 bilânçosundan naklen kayıtlara ithal edilen bu hesap 4 912.14 lira lokomotif bedel ve masrafiyle 1 421.79 lira tamir ve inşaat bedellerini ve sair müteferrik masrafları ihtiva etmektedir. Bu bakiyenin biranevvel tasfiyesi icabetmektedir.

B) Pasif.

1. Sermaye: Bilânçoda sermaye ve bununla alâkadar kayıtlar şu suretle yer almış bulunmaktadır: Millî Korunma Kanununun 43 ncu maddesine göre. 1940 takvim yılı sonunda 50 milyon liraya kadar kabul edilmiş olan sermayeden Koordinasyon kararlarına müsteniden verilen tahsisatın yekûnu olan 22 010 346.52 lira sermaye kaydiyle pasife alınmış ve bunun mukabil kayıtları olarak aktifte ise, mezkûr tahsisattan Ziraat Bankasında krediye bağlanan 18 404 346.52 lira banka kredileri hesabına borç kaydedilmiş ve bakiye 3 606 000.— lira da sermaye taahhüdü hesabında gösterilmiştir.

Sermaye hareketinin bu suretle iraesî hesabî ve hukukî bakımlardan muvafık görülmemektedir.

Aktifte banka kredileri ve sermaye taahhüdü hesaplarının tetkikinde bertafsil arz ve izah olunduğu veçhile sermaye hesaplarının bilânçoda bu suretle gösterilme şekli sermayenin vahdetini haleldar ederek Koordinasyon kararlarına göre mütehavvil bir mahiyet vermektedir.

Halbuki, zikri geçen kanunla sermaye 50 000 000.— lira olarak kabul edildiğine nazaran bunun tamamının pasife alınması ve Koordinasyon kararlarıyla verilen tahsisattan ve krediye bağlanan ve krediden fiilen kullanılan miktarların da tâli sütunlarda keza pasifte sermaye kısmında gösterilmesi ve aktifte de fiilen ödenmiyen sermayebakiyesinin iraesî zarurî görüldüğü gibi aynı zamanda Millî Korunma sermayesiyle yapılan muamelâta ait olmak üzere hazırlanacak senelik umumî faaliyet raporuna da bu malûmatın dercedilmesi iktiza eder.

Bu suretle sermaye vaziyeti bilânço da aşağıdaki şekli alacaktır:

Aktif :

Ödenmemiş sermaye	41 585 260.33
Kredi yoluyla temin olunan sermaye	8 414 739.67
	<hr/>
	50 000 000.00
	=====

Pasif :

Sermaye	50 000 000.—
Henüz tahsisatı alınmayan kısım	27 989 653.48
	<hr/>
Tahsisatı alınan kısım	22 010 346.52
Tahsisatı alınıp da henüz banka kredisine bağlanmayan kısım	3 606 000.—
	<hr/>
Banka kredisine bağlanan kısım	18 404 346.52
Banka kredisinden henüz istimal edilmeyen kısım	9 989 606.85
	<hr/>
Banka kredisinden istimal edilen kısım, yani fiilen ödenmiş sermaye	8 414 739.67
	<hr/>
Aktifte gösterilmesi lâzımgelen henüz ödenmemiş sermaye	41 585 260.33
	=====

II. Bankalar:

Fazla kârlar fonları:

Millî Korunma Kanununun 27 nci maddesi mucibince Hükümetçe akdolunan mukaveleler veya ittihaz edilen tedbirler dolayısıyla bir malın dahili satış fiyatı ile haricî satış fiyatı arasında hâsıl olan kârlardan mütevellit bir fondur. Ziraat Bankasında toplanan bu fon hakkında aktifte izahat verilmiş bulunmaktadır.

Bilâncoda bu fonlar karşılık olarak gösterilmiştir. Halbuki bu mahiyette olmadığından bir ihtiyat hesabı olarak iraesî lâzımgelmektedir. Ziraat Bankasının bu hesaba müteallik ekstresinde, bazı yanlışlıklar veya alâkalı malın ihraç edilmemesi gibi vaziyetler dolayısıyla 61 917,47 liranın Ticaret Vekâleti emriyle tashihen tenzil edildiği görülmüştür. Fon hesabının işleyiş tarzının bir talimata bağlanması şayanı temenni görülmüştür.

III. Bankalar:

Ziraat Bankası : Aktifte arzedildiği üzere 1 512 512,03 lira fonun kredi hesabına nakli halinde Millî Korunmanın bankaya olan bu borcu 6 902 227,64 liraya tenezzül edecektir. Esasen alacaklı ve borçlu sıfatları aynı hükmi şahsiyete ait bulunduğu cihetle hesabın bu şekli olması zarurî görülmektedir.

IV. Alacaklılar:

1. Muvakkat alacaklı hesaplar:

Bu hesapta, Millî Korunma Muhasebe Bürosuna alınan avans miktarından fazla sarf evrakı gönderilmesi veyahut Ziraat Bankası şubelerine alâkadarlar tarafından yatırılan paraların, mahiyetleri anlaşlamadığından bilâhare ait oldukları hesaplara nakilleri yapılmak üzere, muvakkaten bu hesaba alınması gibi muamelelere tesadüf edilmiştir ki, bunların mütaakıp senede tashih ve mahsup edilmeleri lâzımdır. Ancak ehemmiyetine binaen burada bir mesele üzerinde durmak istiyoruz.

Ziraat Bankasının muhtelif şube ve ajanlarına orak makineleri taksitleri olarak yatırılan paralar banka merkezine maledilmiş ve buradan da yanlışlıkla Millî Korunma hesaplarına inti-

kal ettirilmiştir. Orak makineleri taksitlerinin Millî Korunma hesaplarıyla alâkası görülmemektedir. Bu karışıklıkları doğuran sebepleri, banka şube ve ajanslarının merkeze gönderdikleri dekontlarda muamelelerin mahiyetini izah edecek kâfi tafsilât vermemelerinde veyahut parayı yatıran şahısların tediyatın hangi teşekküle ve hangi iş ve hesaba taallük ettiğini iyice tasrih etmeksizin gelişigüzel tediyatta bulunmalarında aramak icabediyor. Bu itibarla Millî Korunma hesaplarıyla Ziraî Kombinalar Kurumunun diğer tahsisat ve mütedavil sermayesine müteallik hesaplar arasında tedahülün ve karışıklığın vukuuna mâni olacak tedbirlerin alınması icabeder.

2. Muhtelif alacaklılar:

Bu hesabın miktar itibariyle en mühim kısmını teşkil eden ve Etibank'ın matlubu olarak gösterilen 29 348,07 lira henüz mezkûr bankaya ait kokların stok ve satış hesapları tasfiye edilmemiş olduğundan doğru bir bakiye addölünamaz.

V - Kâr ve zarar hesabının tetkiki

A - Zimmet:

Teşkilât ve idare masrafları: Bu hesabın alâkadar vekâlet ve müesseselere göre nevi itibariyle telhisen dökümü aşağıda gösterilmiştir:

Masrafın nevi	Başvekâlet Koor- dınasyon bürosu	M. Korunma Mu- hasebe bürosu	Ticaret V. fiyat Murakabe	Yekûn
Maaşlar	12 898 63	1 456 01	1 351 30	15 705 94
Kira	3 403 53	—	—	3 403 53
Kırtasiye ve büro levazımı	778 80	59 16	128 80	966 76
Abonmanlar	555 57	7 52	—	563 09
Propaganda ve ilân	—	—	1 450 30	1 450 30
Amortismanlar, sair masraflar	3 480 84	254 83	221 14	3 956 81
Yekûn	21 117 37	1 777 52	3 151 54	26 046 43

Yekûnun % 81,07 nispetini ücret tediyatı teşkil etmektedir.

Bu masraflar meyanında abonman tâli hesabına geçirilen ve değeri 160 lira olan Encyclopedia Britanica nam eser bedelinin demirbaş olarak kâr ve zarar hesabının ana göre tashihi icabeder.

Diğer masraflar hesabı:

560 611,15 liraya baliğ olan ve müesseselerin işletme masraflarını da ihtiva eden bu hesabın müfredatı aşağıda gösterilmiştir:

Masrafların müfredatı	Ziraat V.	Milli Müda- faa Vekâleti	Sümerbank	Yekûn
	Zirai işletmeler		Yalvağ Deri Fabrikası	
Montaj masrafları	3 967.58			3 967.58
İşçi yevmiyeleri	71 430.66			71 430.66
Harcırahlar :				
İşçi harcırahları	3.217.68		2.54	3 220.22
Memurlar harcırahları	21 855.02			21 855.75
Tamirat ve yedek par.	8 380.02			8 380.02
Yanıcı maddeler ve don yağlar	94 303.02			94 303.02
Memurlar harcırahi	21 855.75			18 925.95
Yanıcı maddeler ve yağlar nakliyesi	22 421.76			22 421.76
Banka faizleri	9 124.62		5 139.87	14 264.49
Kiralar	3 541.14			3 541.14
Amortismanlar	278 614.04	6 891.26		285 505.30
Satış zararları			2 624.10	2 624.10
Muamele ve istihlâk vergisi			3 669.93	3 669.93
Sair masraflar :				
(Sigorta, nakliye ve saire)	5 644.99		856.24	6 501.23
Yekûn	541 427.21	6 891 26	12 292.68	560 611.15

Yukarıdaki bazı tâli hesaplar üzerinde durularak düşüncelerimizi arz ediyoruz :

İşçi yevmiyeleri : 71 430.66 lira.

Zirai kombinalar kurumunun işçi yevmiyeleri mevzuunda sondaj suretiyle yaptığımız tetkikat neticesinde bazı muamele üzerinde durulmuştur. Şöyle ki : 10 sayılı Koordinasyon Heyeti kararı yalnız istihsal vasıtalarıyla malzemesinin mubayaasına cevaz verdiği halde, çiftçilerin orak işleri için mıntakalarına giden mıntaka âmirlerine ait umumî müteferrik masraflarla işçi yevmiyelerinin bu tahsisattan verildiği görülmüştür. Bu kabîl işçi yevmiyelerinin 27 sayılı Koordinasyon kararında-ki 920 000 liralık tahsisattan karşılanması icabederdi. Tahsisatın yanlış kullanılmasından ileri gelen bu gibi hataların tashihi, korunma muhasebesince vaktinde temin edilmek iktiza eder.

Harcırahlar :

İşçi harcırahi	3 217.68	lira
Memurlar harcırahi	21 855.75	»
	25 073.43	»

(İşçi ve memurlar harcırahi) tâli hesabında da orak makinelerinde çalışan işçi ve memurlara ödenmiş harcırahların Koordinasyon tahsisatından tediye edildiği görülmüştür. Zirai kombinalar kurumundan verilen izahata göre, orak makineleri munhasıran muvazenei umumiyeden verilen mütedavil sermayeden satın alındığı cihetle bu gibi masrafların da mütedavil sermayeden karşılanması icabederdi.

Tamirat ve yedek parçaları : 8 380.02 lira

Yedek parçalar mevzuunda şu cehitleri belirtmek isteriz.

a) Zirai kombinalar II numaralı hesabından verilmesi icabeden bazı yedek parça bedeli ve masrafının mezkûr kurumun I numaralı hesabından ödendiği görülmüştür. Bu ciheti de Koordinasyon Heyeti kararı hükümlerine uygun bulmuyoruz.

b) Mevzuubahis yedek parça bedelinin usulen evvelâ aktifte yedek parçalar kıymet hesabına alınması ve sarfiyat vukuunda masrafların (yedekparçalar) tâli hesabına zimmet kaydiyle mezkûr

kıymet hesabından düşülmesi iktiza ederdi. Halbuki böyle yapılmıyarak bir kısım yedek parçalar muvakkat hesaplardaki (Ziraat Vekâleti avanslar) hesabından mahsup suretiyle doğrudan doğruya masraf hesabına alınmış ve bir kısmı da Ziraî Kombinalar Kurumunun sene nihayetinde gönderdiği envanter kayıtlarıyla yedek parçalar zimmet yekûnu arasındaki fark sarfedilmiş farziyle yardımcı malzemelerden bir kaleme düşülmek suretiyle masrafa geçirilmiştir. Böyle bir kayıt tarzının mahzurları arzdan müstağnidir.

Yanıcı maddeler ve madenî yağlar: 94 303,02 lira

Bu meblâğa dâhil bulunan 89 059,49 lira, sene gayesinde tadat neticesine göre tevazün ettirilerek bir kaleme (yanıcı maddeler ve madenî yağlar) kıymet hesabının matlubıyla masraf hesabına geçirilmiş olan yanıcı madde ve yağların bedelini ve kakiye 5 243,53 lira da, kıymet hesabına kaydedilmeden muvakkat borçlularda avans hesabından mahsup edilmek suretiyle doğrudan doğruya masrafa intikal ettirilen aynı malzemenin bedelini teşkil etmektedir.

Meselenin ehemmiyetine binaen âtideki mütalâanın serdi zaruri görülmüştür:

1. İşletme malzemelerinin istihlâkinden mütevellit ayniyat hareketlerinin alâkadarlar tarafından mevkut zamanlarda millî korunma muhasebe bürosuna bildirileceğine dair muhasebe talimatnamesinde hiç bir hüküm mevcut olmadığı gibi bu ciheti de temin edecek matbu evrak bastırılmamıştır.

2. Ayniyat hareketleri bir sisteme bağlanmadığı müddetçe teşekkül ve müesseseler tarafından sarfedilen her türlü malzeme ve maddelerin ne gibi işlerde, hangi tarihlerde istihlâk edildiklerini ve herhangi bir sebeple ziyaa uğramış miktarlar olup olmadığını ve sair hususatı bilmek ve bilhassa kontrol etmek kabil olmayacaktır.

3. Yıl içinde kıymet hareketlerini irae etmeden sadece müessese ve teşekküller tarafından sene gayesi itibariyle tanzim edilmiş olan envanterlerde gözükken miktarlarla muhasebe kayıtları arasındaki farkları filî ve hakikî istihlâk rakamları olarak kabul etmek, bir çok suiistimallere yol açması ihtimaline binaen çok mahzurludur.

Makineler nakliyesi: 18 925,95 lira

Sondaj suretiyle yapılan tetkikat neticesinde (zirai kombinalar I numaralı) hesabından ödenmesi lâzımgelen makine nakliye masrafına rastgelinmiştir.

Amortismanlar:

Millî korunma muhasebe talimatnamesininin 28 ne maddesine tevfiikan Maliye Vekâletiyle alâkadar Vekâletler arasında kararlaştırılan nispetlere müsteniden tefrik edilen amortismanı teşkil etmektedir:

Demirbaş eşyadan	1 564,64	lira
Atelye alât ve edevatından	1 405,28	»
Ziraat makinelerinden	275 644,12	»
Nakil vasıtalarından	6 891,26	»
	<hr/>	
	285 505,30	»

Sümerbank (Yalvaç Deri Fabrikası) : 12 292,68 lira.

Yalvaç Deri Fabrikası 1940 yılı kâr ve zarar hesabının zimmetinde görülen ve aynen Millî Korunma hesaplarına ithal edilen masraftır. 162 sayılı Koordinasyon Heyeti kararınının 1 ne maddesinin (C) fıkrası mucibince mezkûr masraflardaki 5 139,87 lira banka faizlerinin Sümerbank tarafından Ziraat Bankasına ödenmiş olması icabeder.

B) Matlûp :

Gelirlerin müfredatı aşağıda arz edilmiştir:

	Etibank	Sümerbank Yalvaç Deri Fab.	Ziraat Bankası	Ziraat Vekâleti	Yekûn
Zirai işletmeler				100 112 20	100 112 20
Sudkostik satışından kâr			5 910 84		5 910 84
Faiz ve komis.		2 496 97}			2 931 37
Muhtelif kârlar		434 40}			
Kok satışları.	176 886 95				176 886 95
Yekûn	176 886 95	2 931 37	5 910 84	100 112 20	285 841 36
Zimmet bakiyesi (Zarar)					300 816 22
					586 657 58

1. Ziraat Vekâleti (Zirai kombinalar) : 100 112.20 lira.

Millî Korunma Kanunu hükümleri dairesinde çiftçinin işlerini kolaylaştırmak maksadiyle kullanılan ziraat makine ve âletlerine ait gelirlerden tahassül eden miktardır. Ancak Zirai Kombinalar Kurumunun çalıştırmakta olduğu ziraat makine ve âletlerinin işletilmesinden dolayı 1940 nihayetine kadar ne miktar gelir tahakkuk ettirildiğine dair Millî Korunma hesaplarında en ufak bir iz bile yoktur. Çünkü Millî Korunma hesaplarında gelir tahakkukatını takibe yarayacak hesaplar açılmamıştır.

Zirai Kombinalar kurumu, hem Koordinasyon heyeti kararıyla satın aldığı ziraat âletleri ve makinelerinden hem de muvazenei umumiyeden kendisine ayrılmış olan tahsisatla satın aldığı ziraat âletlerinden hasılat temin etmektedir. Mahalli bölge âmirliklerince veya alâkadar memurlar tarafından Ziraat Bankasına bu kâbil paralar yatırılırken herhangi bir kârsızlığa meydan vermemek için menşeleri ayrı ve başka olan bu iki hasılatı birbirinden tefrik etmeleri icabeder. Aksi takdirde her iki hesap arasında tedahül olur. Bu itibarla yeniden yapılması lüzumuna işaret ettiğimiz Millî Korunma muhasebe talimatnamesinde ve hesap plânında bu cihetlerin de nazarı dikkate alınması yerinde olur.

2. Ziraat Bankası Sudkostik satışından kâr:

117 820 liralık akreditten 28 562,43 liralık partiye ait sudkostüğün 37 900 liralık satış bedelinin hasıl olan kârıdır. Maliye Vekâleti ile vâki anlaşmada tesbit edilen nispeti aşması itibariyle % 7 üzerinden hesap edilen 1 416,29 liradan % 1 faizin 1941 hesaplarında tashih edilmesi lâzımgelir.

3. Etibank: Kok satışlarından kâr:

Aktifde stoklar kısmında arz ve izah olunduğu üzere kok satış kârı olarak gösterilen 176 886,95 lira Etibank tarafından yeni gönderilen hesaba nazaran değişeceğinden katî bir gelir mahiyetinde değildir. Esasen kok hesabından elde edilecek kârların 5 sayılı koordinasyon kararının 7 nci maddesine göre bir ihtiyat hesabına alınması icabederken kâr ve zarar hesabına alınmış olması yanlış bir muamele olduğundan tashihen bu hesaptan çıkarılması lâzımgelmektedir.

Zarar:

1940 muamelâtı, millî korunma muhasebesince tanzim edilmiş olan kâr ve zarar hesabına nazaran 300 816,22 lira zararla neticelenmektedir. Netice ve teklifler bahsinde arz olunan sebeplere göre zararın balığı 606 284,41 lira olmaktadır.

VI - Netice ve teklifler

A) Bilançonun tashihini icabettirenler :

1. Aktiften çıkarılması lâzımgelen mebalîğ :

- a) T. L. 18 404 346,52 Bilançoda banka kredileri namı altında gösterilmiş olup, raporumuzun alâkalı faslında arzolunan sebeplere göre çıkarılması icabeden;
- b) T. L. 3.606 000 Bilançoda sermaye taahhüdü namı altında gösterilmiş olup, raporumuzun alâkalı faslında mâruzatımıza nazaran çıkarılması icabeden;
- c) T. L. 1.512 512,03 Bilançoda (Bankalar) faslında Ziraat Bankasından alacak olarak gösterilmiş olup raporumuzun alâkalı bahsinde arz edildiği veçhile borçlu cari hesaptan mahsubu icabeden;
- d) T. L. 107 291,63 Bilançoda borçlular faslının muvakkat borçlu hesaplar tâli hesabında (sermaye faizleri) namı altında gösterilmiş olup zarara nakli icabeden;
- e) T. L. 21 449,61 Bilançoda mütedavil kıymetler faslında gösterilen emtia stokuna ilâve edilmiş faizler olup Koordinasyon Heyetinin 162 numaralı kararına göre zarara nakli.

2. Aktife ilâvesi lâzımgelen mebalîğ :

- a) T. L. 41 585 260,33 3780 numaralı kanunun 3954 numaralı kanunla muaddel 43 ncü maddesi mucibince Hükümet emrine temin olunan sermayeden henüz ödenmiyen kısım;
- b) T. L. 8 414 739,67 Hükümet emrine verilen 50 milyonluk sermayeden 3780 numaralı kanunun 45 nci maddesi mucibince banka kredisi ile temin olunan kısım;
- c) T. L. 160 Koordinasyon Heyeti için mubayaa olunan bir takım ansiklopedi Britanik bedeli olup doğrudan doğruya kâr ve zarar hesabına geçirildiğinden tashihen demirbaşlara nakli icabeden;
- d) T. L. 305 468,19 Bilanço ve kâr ve zarar hesabında yapılması icabeden tashihler dolaşısıyla bilançoda 300 816,22 lira olarak gösterilen 1940 senesi zararının hakikî miktarını teşkil eden 606 284,41 liraya iblâğı için.

3. Pasiften çıkarılması lâzımgelen mebalîğ :

- a) T. L. 22 010 346,52 Bilançoda (Sermaye) namı altında gösterilmiş olup, raporumuzun arzolunan sebepler dolayısıyla çıkarılması icabeden;
- b) T. L. 1 512 512,03 Bilançoda (Bankalar) 8 414739,67 lira olarak gösterilen Ziraat Bankası kredisinden aktifte aynı bankadan alacak olarak gösterilen 1 512 512,03 liranın mahsubu icabeden.

4. Pasife ilâvesi lâzımgelen mebalîğ :

- a) T. L. 50 000 000 3780 numaralı kanunun 3954 numaralı kanunla muaddel 43 ncü maddesi mucibince Hükümet emrine temin olunan sermaye;
- b) T. L. 176 886,95 Koordinasyon Heyetinin 5 numaralı kararı mucibince yapılan kok satışlarından mütevellit kâr olup mezkûr kararın yedinci maddesi mucibince doğrudan doğruya ihtiyata alınması lâzımgelen.

5. Pasifte fasıldan fasla nakli icabeden mebalîğ :

- T. L. 1 512 512,03 3780 numaralı kanunun 27 nci maddesiyle verilen salâhiyete müsteniden Hükümetçe tesis edilmiş olup bilançoda sehven (Karılıklar) namı altında gösterilen ve salifüz-zikir madde mucibince (Fon) hesabına nakli icabeden.

B) Kâr ve zarar hesabının tashihini icabettirenler :

1. Zimmetten çıkarılması lâzımgelen mebalîğ :

- a) T. L. 160 Koordinasyon Heyeti için mubayaa olunan ansiklopedi britanik bedeli olup zarardan çıkarılacak demirbaş nakli lâzımgelen;

2. Zimmete ilâvesi lâzımgelen mebalîğ :

- a) T. L. 107 291,63 Sabit sermaye faizi olarak bilançoda aktive edilen ve 162 sayılı koordi-

nasyon kararı mucibince zarara nakli icabelen;

b) T. L. 21 449,61 Emtia stokuna ilâve olunan faizler olup raporumuzun alâkalı bahsinde arzolunan sebepler dolayısıyla zarara nakli lâzımgelen;

3. Matluptan çıkarılması lâzımgelen mebalîğ:

T. L. 176 886,95 5 sayılı koordinasyon kararının 7 nci maddesine göre kok satışından mütevellit kârların ihtiyat hesabına alınması icabettiğinden kârdan çıkarılan;

4. Matluba ilâvesi lâzımgelen mebalîğ:

T. L. 305 468,19 Bilânço ve kâr ve zarar hesabında yapılması icabeden tashihler dolayısıyla 300 816,22 lira olarak gösterilen 1940 senesi zararının hakikî miktarı 606 284,41 liraya iblâğı dolayısıyla berayı muvazene ilâvesi lâzımgelen;

C) Bilânçonun tashihini icabettirenler

1. Yeni hesap plânı ve bilânço formülü tanzimi ve muhasebe talimatnamesinin yeniden hazırlanması;

2. Millî Korunma Muhasebe Bürosu teşkilâtının reorganize edilmesi ve koordinasyon bürosu umumî kâtipliğine raptı hususunun tetkiki;

3. Temerküz muhasebesinin hesap yerleri üzerinde müessir kontrol hakkının tesisi ve muhasebe ile alâkalı teşekküller arasındaki hesabi irtibat ve ahengin takviyesi;

4. Ambarlar talimatnamesinin ihzarı;

5. Yeni esaslara göre lüzumlu matbuaların hazırlanması;

6. Avans işlerinin bir talimata bağlanması; hususları arza değer bulunmuştur.

D) Millî Korunma Kanunu mucibince yapılan muamelelere ait 1940 takvim yılı bilânçosu ile kâr ve zarar tablosunun yukarıda mâruz esaslar dairesinde tashihinden sonra alacağı şekil üzerinden ve Koordinasyon Heyetinin 5 numaralı kararı mucibince Etibank tarafından tedvir olunan kok muamelâtına müteallik olmak üzere bilânçoda mukayyet rakkamlar muvakkat telâkki edilmek kaydıyla tasdiki saygı ile yüksek tensibinize arz olunur.

Tashihli bilânço (Telhisen)

AKTİF:		PASİF:	
Ödenmemiş sermaye	41.585.260.33	Sermaye	50.000.000.00
Kredi suretiyle temin olunan sermaye	8.414.739.67	İhtiyatlar	1.689.398.98
Bankalar (Etibank)		Fazla kârlar fonları	1.512.512.03
		Kok satışından müte-hassıl kâr	176.886.95
Sabit kıymetler	2.264.229.06		1.689.398.98
Mütedavil kıymetler	2.750.144.73	Bankalar (Ziraat Bankası)	6.902.227.64
Borçlular	2.843.507.17	Alacaklar	49.425.70
Kâr ve zarar	606.284.41		
Biyânço devresi zararı			
	<hr/>		<hr/>
	58.641.052.32		58.641.052.32

Kâr ve zarar hesabı (Tehisen)

ZİMMET		MATLUP	
Teşkilât ve idare masrafları	25.886.43	(Ziraat Vekâleti) Zirai işletmeler	100.112.20
Sair masraflar	689.352,39	Sümerbank: faiz, komisyon, sair kârlar	2.931.37
		Ziraat Bankası: Sudkostik satışından kâr	5.910.84
		Berayrı muvazene zimmet bakiyesi (zarar)	606.284.41
	<hr/>		<hr/>
	715.238.82		715.238.82

I - (Umumî mülâhazalar) faslı:

1. Millî Korunma hesaplarının mahiyetinden;
2. Millî Korunma hesaplarının tetkikinde umumî mürakabe Heyetine terettüp eden vazifenin hudud ve şumulünden;
Bahis fıkralarında kanunun bankamıza tahmil ettiği vezaif bakımından bir alâka görülmemiş;
(Mevzuat) a müteallik üçüncü fıkra muhteviyatında da umumî mürakabe heyetinin mütalâasına bankamızca iştirak edilmiştir.
Esasen muhasebe büromuz kanununun 47 nci maddesinin âmir hükmü icabından olarak bir (Temerküz muhasebesi) dir. Millî Korunma kredilerinin memlekete yayılmış tevezzüatına ait sarf hesaplarının mahallerinden gelecek vesai müsteniden yürütmesi icab eylediğine göre bu hesapların vürüdları sırasıyla kayıtların temerküz muhasebesince işlenmesi tabii ve zaruridir.

II - Teşkilât faslı:

1. Merkez teşkilâtı :
Millî Korunma Muhasebe bürosu banka bünyesinde bir servis olduğuna göre umum müdürlük teşkilâtının alâkalı her servisinden ve bütün şube ve ajanslardan Millî Korunma sermayesine ve hesaplarına müteallik her husus hakkında izahat almağa ve bunlarla muhabereye mezun bulunmaktır.
Millî Korunma hesaplarının temerküz mercii kanunen Ziraat Bankası olunca Millî Korunma Muhasebe bürosunun bankada ve banka idarecilerinin nezareti altında çalışması da tabiidir.
Hesapların mahiyetleri ve hesap malzemesini veren teşekkül müessese ve şahısların hesap tutma tarzları bugünkü vaziyeti zaruri kılmaktadır. Kayıtların sıhhat bakımından izhar olunan endişeyi tahsis mahallerinden gelen evrakı müsbiteye ve hesaplara matuf manada telâkki ediyoruz.
Muhasebe bürosu kadrosu filhakika bidayeten mütevazı tutulmuş ve iş hacmi kabardıkça büronun da tevsi faydalı ve müreccah görülmüştü. Esasen banka teşkilâtının diğer anasriyle de zaman zaman takviye edilen büro, genişleyen iş hacmi muvacehesinde hayli tevsi edilmiş biraz daha takviyesi de mütesavver bulunmuştur.
Hesaplardaki tedahül büro kadrosunun mütevazı oluşundan değil tahsis mahallerinin evrakı müsbite ve hesaplarını talimatname ile tesbit edilen müddetler zarfında göndermemelerinden doğmaktadır.
Aylık ismallerin ibası malûmat olarak değil kayıtlardan istinsahı suretiyle tanzimi hakkındaki dilek 1942 yılının başından itibaren tatbik sahasına konulan yeni muhasebe plânı ile temin edilmiş bulunmaktadır.

Millî Korunma muhasebe talimatnamesinin tarif ettiği umumî aylık vaziyetlerinin kayıt dâhi-

linde tertibi teknik zaruretlere icabı mümkün olamamaktadır. Muhasebe talimatnamesinin revizyonunda bu hususta yeni hükümler derpiş ve mütalâa olunabilir.

2. Harici teşkilât:

Harici teşkilât bahsi de muhasebe talimatnamesinin tekrar gözden geçirileceği sırada tetkik ve mütalâa edilmesi icabeden bir mevzu mahiyetindedir.

Emirlerine sabit sermaye tahsis olunan mahallerin Millî Korunma muhasebe bürosuna gönderdikleri evrakı müsbiteye istinaden mevcudat ve işletme hesapları esasen büroca tutulmaktadır; yeni hesap plânı ile daha müfredatlı şekilde tutulması da temin edilmiştir. Emirlerine mütedavil sermaye tahsis olunan ve bankamıza yalnız evrakı müsbite gönderen mahallerde ayrıca birer işletme muhasebesinin tesisi yolundaki mütalâayı biz de yerinde ve faydalı buluyoruz.

Emirlerine mütedavil sermaye verilen ve muzaaf usul ile muhasebesi mevcut olan mahallerin Millî Korunma kanunu hükümlerine göre yaptıkları muamelâta ait hesaplar buralardan gelen aylık vaziyet ve sene sonu bilançoları ianesiyle temerküz ettirilmektedir.

Muhasebe vezâfi haricinde bir de takip ve murakabe salâhiyetini kanun Banka için tanıyanmış bulunduğu gibi tatbikat bakımından da esasen bu cihet mümkün bulunmamış olduğundan tahsis mahallerine ait tevdi olunan hesaplardan ve mevcudattan dolayı temerküz muhasebesine mesuliyet tahmili muhik olamaz. Millî Korunma Muhasebe talimatnamesinin bu mevzularda temas eden 33 nci maddesi icap ve zaruretlere tamamen uygundur.

Millî Korunma Kanununun 46 nci maddesinin birinci fıkrasında bu sermaye ile yapılan bütün muamelelerde hususi hukuk hükümlerinin cari olacağı tebarüz ettirilmiş ve ikinci fıkrası da cezai hükümlere temas etmiş olup bu müeyyideninkendilerine ikraz suretiyle Millî Korunma sermayesi tahsis olunan eşhas ve müessesata ait hesabın bankada temerküz ve muamelâtın murakabesi keyfiyetiyle alakası görülememiştir. Koordinasyon Bürosu Umumî Kâtipliğinin 19 . III . 1942 tarih ve 1/396 numaralı tezkeresi müeddası da bu anlayışı müeyyittir.

III - (Millî Korunma hesap organizasyonu) faslı :

1. Hesap plânı :

İlk tatbik edilen muhasebe usulünün zamanla doğan ihtiyaçlara tam bir cevap verememiş olması Millî Korunma kanununa göre yapılacak işlerin çok geniş olmasından ve bu muamelelerin nasıl bir seyir takip edeceğinin başlangıçta katıyetle tesbiti imkânsızlığından ileri gelmiştir.

Millî Korunma hesaplarında daha ziyade vuzuh temin edecek bir hesap sistemi tatbikindeki ihtiyaç ve zarureti nazarı itibare alan Bankamız tecrübelerden ve maddi ihtiyaçtan kuvvet alarak yeni bir muhasebe plânı tanzim ederek tatbik mevkiine vazeylemiştir.

Plânın, Millî Korunma Kanununun 7 - 42 nci maddelerinde tesbit edilen iktisadi hükümlere göre hazırlanması ve işlerin genişleme imkân ve ihtimalleri muvacehesinde de bütün muamelelerin ve neticelerin muhasebe bünyesinde kolaylıkla yer alabilmesi ciheti mühim bir nokta olarak gözönünde tutulmuştur.

2. Millî Korunma umumî bilançosu ve kârüzarar tablosu ve bunların melfufatı:

Tatbik edilmekte olan yeni plâna göre hazırlanacak bilançolar Umumî Murakabe Heyetinin isteği anasırı da mehmaemkân ihtiva edecektir.

Yeni plânla, Millî Korunma Kanununa göre yapılan bütün muameleleri, kanunla derpiş edilen sermaye nevilerini, sermayenin bağlandığı kıymetleri ve stokların nevilerini gösterebilecek vuzuhda bir bilanço tanzimi keyfiyeti gözetilmiştir.

Plân aynı zamanda, masrafların evvelâ kendi vasıflarına göre tasnif ve cem'ini ve bu terkîpten sonra muhtelif istihsal ve işletme maliyetlerine naklini ve bu suretle muhtelif nevi masrafların gayelerine göre miktarlarının tâyini imkânlarını da temin eyleyecektir.

Bilançooya senelik umumî bir faaliyet raporunun ve hesap yerleri itibariyle miktar ve kıymet hareketlerini gösteren ihşai cetvellerin eklenmesi keyfiyeti Bankamızca, tahsis mahallerini alâkadar eden bir mevzu olarak mütalâa edilmektedir.

3. Millî Korunma hesap yerleri hususi bilânçoları ve kâr ve zarar hesapları ve bunların ekleri:

Millî Korunma 1940 bilânçosunun tanzimi sırasında dahi muhasebesi olmayan sermaye tahsis mahallerinin ayrı ayrı umumî vaziyetleri tanzim edilebilmiş fakat o tarihte tatbik edilmekte olan hesap sistemine nazaran bu vaziyetlerin çıkarılmasında plân haricindeki kuyut ve vesaike istinat zarureti hâsıl olmuştu.

Yeni muhasebe plânına bu ciheti temin edecek hesap ilâve edilmiş ve bu suretle muhasebe teşkilâtı olan ve olmayan bütün tahsis mahallerine ait hususi bilânçoların doğrudan doğruya mezkûr hesap bünyesinde Millî Korunma muhasebe bürosunca tanzimi mümkün bir hale getirilmiştir.

Muzaaf usul ile muhasebesi olan yerler hakkındaki temenniye ilâve edilecek bir mütalâamız yoktur.

Millî Korunma kanununun 12 nci maddesi hükümlerine göre bazı eşhas ve ticaret müesseselerine ikraz namı altında ve faiz ile masraflın tahsili mukabilinde verilen mebalîğden dolayı mezkûr eşhas ve müessesatça görülen işler ve neticeleri Millî Korunma kayıtlarına aksettirilmemektedir.

Muhasebe talimatnamesi de bu şekilde açılan krediler hakkında hiç bir kaydı ihtiva etmemektedir.

4. Millî Korunma Muhasebe talimatnamesi ve tatbikatı:

Millî Korunma Kanununun 49 ncu maddesine tevfiakan bankamızca hazırlanarak Maliye Vekâletinin tasdikına iktiran eden muhasebe talimatnamesi heyeti umumiyesi itibariyle kâfi addedilebilir. Talimatnamenin hesaplara ve kayıt işlerine ait teferruata girmemiş olması tabii ve zaruridir.

Bankamızda halen tatbik edilmekte olan plâna ait dahilî bir izahname hazırlanmış bulunmaktadır. Bu izahname tâli derecedeki eksiklikleri tamamlayacak mahiyettedir.

Mevcudiyetlerini Millî Korunma Kanunundan alan Ticaret ve Pétrol Ofisleri gibi hükmi şahıslarla Millî Korunma sermayesinden faydalanan müesseseler hakkında da muhasebe talimatnamesindeki esaslar mahfuz kalmak suretiyle hususi muhasebe plân ve talimatnamelerin ihzarı hakkındaki temenniye bankamızca iştirak olunmakla beraber mevcut veya âtiyen kredi açılacak olan tahsis mahalleri için ayrı ayrı birer plân ve talimatnamenin ihzar ve tatbikindeki müşkülâta da işaret etmek isteriz.

a) Hesap plânı:

Umumî murakabenin plâna müteallik müşahede ve mülâhazaları ilk ve tecrübe plânına aittir. Tetkiklerini mütaakıp vücade getirilen ve tatbik sahasına geçirilen yeni plân bu işlere müteferri muameleleri bünyesinde cemedebilecek ve organik şekilde tevsi olunabilecek bir vasıftadır.

b) Hesap sistemi:

İşlerin ve hesapların mahiyet ve şekli daha ziyade muhtelif kolonlu defterlere ihtiyaç gösterdiği için yeni tatbik edilmekte olan hesap plânına göre 1942 senesi başındanberi kayıt işlerinde kolaylık ve sürat temin eden defterler, icabı veçhile yeniden tertip ve tabettirilerek kullanmağa başlanmış bulunmaktadır. Bunların bugünkü ihtiyaca tekabül ettikleri kanaatindeyiz.

c) Hesaplar:

Yeni plânda hesaplar, muameleler arttıkça muhasebe bünyesine sığdırılabilecek şekilde, tasnife tabi tutulmuş bulunmaktadır.

Bunun haricinde herhangi bir sistemin tatbik sahası bulamıyacağı mütalâasındayız.

d) Kayıt usulleri:

Müstakil muhasebesi olmayan hesap yerlerinden sarfiyat ve varidat kadrolarına raptent gelen evrakı müşbiteye müstenit kayıtlar muamelâtın tam olarak hesaplara inikâsına kâfi değildir.

Yeni hesap plânında bu cihet te derpiş edilerek nakit bordrolariyle birlikte kıymetlerin bir aylık harekât müfredatını gösteren ayniyat bordrolarının alınması lüzumlu görülmüş, ambar hareketlerini gösterebilecek olan yeni bir matbu tanzim ve alâkadar mahallere tevzi edilerek yukarıda sözü geçen nakit bordrolariyle birlikte bunların, muntazaman bankaya gönderilmesi de mahallerine bildirilmiştir.

e) Defterler :

Umumî Murakabe Heyetinin tetkikatı ilk kurulan muhasebe kayıtları üzerinde yapılmış ve müta-lâalar da bu müşahedelere istinat ettirilmiştir.

İş icabına göre ıslah edilen ve ayarlanan muhasebenin defter bakımından hâlen filî vaziyet ve icaba daha uygun bir şekilde çalışmakta bulunduğu zannındayız.

Kopya defterlerine gelince: Millî Korunma Kanununun 49 ncu maddesi hesapların Ziraat banka-sınca tutulacağını âmirdir. Hesap tutma mesuliyetini üzerine alan Ziraat Bankasının Millî korun-ma muhasebesine ait defterler bahsinde de 2999 umralı kanun hükümlerinden faydalanması ga-yet tabiidir.

Millî korunma hesaplarına ait 1940 bilânçosunun salâhiyetkar mercilerce kabul ve tasdikını mü-taakip mevcudat ve muvazene defteri de tesis olunacaktır.

f) Evrakı müsbite :

Tahsis mahallerinden hesabat ve evrakı müsbitenin talimatname ile tesbit olunan zamanlarda bankamıza gelmesi kayıtların muntazaman işlenmesini temine medar olacağından tehhürleri iza-leye yarayabilecek tedbirlerin alınması keyfiyeti bizim için de esaslı bir dilektir.

Bu hususta masruf olacak himmeti bilhassa rica eyleriz.

g) Matbualar :

Her işin icabına göre tanzim olunan matbualar o işle alâkalı mercilerce kullanılmaktadır. Bö-ylece yeknesaklığın temin edilebilmiş olduğu kanaatındayız.

IV. (Bilânço tetkiki) faslı

Umumî mülâhazalar :

İktisadi Devlet Teşekküllerinde olduğu gibi millî korunma hesapları için de bir bilânço tipinin ihzarı hakkındaki mütalâaya iştirak ederiz.

Yeni hesap plânımızdaki esaslara göre bir tip alâkadarlar tarafından tertip edilerek bankaya verilirse mütaakip bilânçoların buna göre tanzimini bittabi mümkündür. Kıymetlerin buldukları yerlere göre bilânçoda açılacak ayrı kolonlarda gösterilmesi keyfiyetine gelince: Bilânçoların mü-cemel ve kıymet katagorilerine göre tefrik edilmiş olarak tertibi mütaddır. Bankamızca da o iti-yada riayet edilmiştir.

Kıymetlerin sureti tevezüünü gösteren tâli tabloların bilânçoya ayrı cetvel halinde raptedilmesi kabildir ve esasen müteamil olan da bu şekildir. Bankaca riayeti muktazi ve alâkadarlarla tesbit edilmiş bir bilânço tipi olmadığına göre arzedilen bilânçonun bu müteamil esaslar dahilinde tertip edilmiş olması pek tabiidir. Kaldı ki Umumî Murakabe Heyetince teklif edilen bilânço prensip iti-barile de tereddüde mahal verecek mahiyette görülmüştür.

A) Aktif

1. Banka kredileri
2. Sermaye taahhüdü

Muhtelif Vekâetlere ve Vekâetlere izafeten müesseselere bankamızca açılmış olan kredinin şekli ile baliğinin ve sermayenin temin membalarının bilânçoda gösterilmesi muhasebe talimatname-sinin 22 nci maddesine ve bu maddenin istinat eylediği Millî Korunma Kanunu hükümlerine uy-gundur.

Pasifte Koordinasyon Heyeti kararlarına tevfikan sabit, mütedavil ve teşkilât masrafları kar-şılığı olarak muhtelif yerlere tahsis edilen sermaye yekûnunun ithal edilmesine mukabil bu serma-yeden ne miktarının bankaca ve ne miktarının diğer menabile temin edildiği aktifte gösterilmiş-tir. Buna nazaran her iki taraftaki kayıtların mahiyeti nâzım olmaktan başka bir şey ifade etmez.

Bu iki karşılıklı kayıt kaldırıldıktan sonra millî korunma sermayesine filen dâhil olan veya pa-sifte irae olunan mebalîğin aktifte sureti tevezüü sarahatle görünmektedir.

Millî Korunma Kanununun istihdaf eylediği muameleler için bankamızca açılan kredilerin di-

ğer kredilerimiz gibi banka bilânçosiyle alâkalandırılması icabetmediği kanaatındayız.

3. Bankalar

a) Ziraat Bankası

Millî Korunma Kanununun 27 nci maddesinde, hâsıl olacak fazla kârlardan Ziraat Bankasında bir fon tesis edileceği ve muhasebe talimatnamesinin 26 nci maddesinde de bunların hususi bir hesaba geçirileceği ve bu hesabı alâkadar eden tahsilât ve tediyaatın İcra Vekilleri Heyetince tesbit ve bankaya tebliğ olunacağı musarrahtır.

Buna nazaran fazla kârlar fonlarının bilânçoda ayrı gösterilmesi doğru bir muameledir. Kontrpartisi de tabiatıyla borçlu bulunan Ziraat Bankası namına aktifte gösterilmektedir.

Fonlar hesabına yürütülen alacaklar faizin borçlu hesaplara yürütülen borçlu faize tamamen tekabül edecek nispette olması itibariyle faiz zayiâtı da mevzuubahis olamaz.

Reeskont mekanizmasının kontrolü bakımından da bu muhasebe şekli faydalı telâkki edilmektedir.

b) Etibank

Bu hesapta kayıtlı miktar 1940 senesi sonu itibariyle alınan bilânçoya nazaran kok kömürü stokları tesisi ve tevzi işleri için Etibank'a tahsis olunan mütedavil sermayeden mütehassıl kâra aittir.

Bu işlerin Kömür Tevzi Müessesesine devri dolayısıyla 31 . V . 1941 tarihiyle Etibank tarafından tanzim edilerek bankamıza gönderilen nihai vaziyet cetveliyle hakikî kârın (38 404,42) lira olduğu bildirilmiştir.

31 . V . 1941 tarihli bilânçonun Etibank tarafından ayrıca idare edilmekte olan ihrakiyeye ait kıymetlerle kârı ihtiva eylediği görülerek yalnız millî korunma kredisine mütaallik alacak ve borçların dere ve tashihi için mezkûr bankaya iade olunmuştur. Alınacak yeni bilânçoya ve hakikî kâr miktarına göre muktazi tashihat yapılacaktır.

4. Sabit kıymetler:

a) Mefruşat ve demirbaşlar:

Bilânçoda görünen bu nevi kıymetler alâkadar tahsis mahallerinin tasdikini ihtiva eden envanterlere istinad eylemektedir.

Tadad ve envanter işlerinin hususi bir talimata bağlanması hakkındaki mütalâa ve temenniye gelince: sene sonu envanter ve zabıtnameleri hakkında esasen Millî Korunma Muhasebe Talimatnamesinde hükümi mevcut olmakla beraber talimatnamenin yeniden gözden geçirilmesi sırasında tekrar ele alınması kabildir. Şunu da ilâve etmek faydalıdır ki, Millî Korunma sermayesini kullanan idare ve müesseselerin, tadad ve envanter işlerinin muntazaman cereyanını temin yolunda hususi talimatnamelere sahip olmaları ve bu işleri o talimatname ahkâmına riayetle yapmış olmaları bankaca esas telâkki edilmiştir.

b) Ziraat makineleri:

Pulluk bedeli 9940 liranın Ziraat Vekâletine istihsal vasıta ve malzemesinin mubayaası için açılan 2.5 milyon liralık krediden mahsubu suretiyle muamelenin ıslâhı zaruridir.

c) Nakil vasıtaları:

Millî Müdafaa Vekâleti namına bu hesapta kayıtlı deniz nakil vasıtaları esasen (3 numaralı tank) ve (Geyve algarina) sı olmak üzere iki kalemden ibarettir.

Muavin defterinde bedelleri, bilûmum ferâğ harç ve masrafları, gemide bulunan demirbaş eşya bedeli ve sairesi alehmüfredat kayıtlı bulunmaktadır.

5. Menkul kıymetler:

1942 senesi başından itibaren tatbik edilmekte olan yeni plâna göre bu hesabın ismi değiştirilmiş ve;

- Ham madde ve malzeme;
- Ticarî emtia;

- Sınai istihsal maddeleri;
- Zirai istihsal maddeleri;
- Maadin işletmeleri istihsal maddeleri;
- Yarı mamûllar;

partilerini ihtiva etmek üzere (stoklar) cami hesabına kalbedilmiştir.

Mütedavil sermaye için verilen faizler ancak umumî finansman için ödendiği takdirde doğru-
dan doğruya bilânçoya zarar olarak ithal edilebilir. Halbuki bu maddede maliyete ilâve edilen
faizlere ait sermayelerin eiheti tahsisi muayyendir. Mubayaa olunan malın maliyetine masrafları
ile birlikte kredi ile temin edilen mal bedeli için ödenen faizleri de ilâve etmek yerinde olur.

Bu muamelede Millî Korunma muhasebe talimatnamesinin 24 ve 25 ne maddelerine muhalif bir
vaziyet de yoktur. 24 neü madde mamul emtianın maliyet unsurlarını sayarken komisyon ve emsali
masraflar dediğine göre bu hususta verilen faizleri ihmal etmek doğru olmadığı gibi 25 ne madde-
de de bilânçolarda emtia stoklarının maliyet bedeli ile gösterileceği ifade edildiğine göre tam bir ma-
liyet hesabında işin teminine ait finansman faizinin hariç bırakılmasının tevziz edilemeyeceği mütalâa-
sındayız.

Diğer taraftan 162 sayılı koordinasyon kararının (C) fıkrasında «Mütedavil sermaye faizlerinin
namlarına sermaye tahsis olunan hakikî ve hükmi şahıslar tarafından ödeneceği» tasrih edildiğine göre
bu hükmi ve hakikî şahıslar tarafından ödenen faizlerin sarfedildikleri mallar maliyetine idhal ve
in'ikâsı bu bakımdan da tabii bir netice olarak telâkki edilmektedir.

Stoklar; mamul ve mahsuller:

a) Çiğit hesabı;

Çiğitlerin alım ve satım işleri ve masrafları muhtelif şube ve ajanslarımızın tavassutiyle yapılmış
olduğundan bunlara ait evrakı müsbite alâkadar şube ve ajanslarımızda mahfuz bulunmaktadır.

b) Yardımcı malzeme;

Yedek malzeme ve bilûmum işletme malzemesi gibi kıymet hesaplarında sarfiyat vesaire dolayı-
siyle vukua gelecek hareket ve tahavvülâtın da hesaplara vaktinde geçirilebilmesini temin edecek
evrak ve vesaik alâkadar tahsis mahallerinden istenilmiş isede alınmamıştır. Yeni muhasebe plânına
göre ihdas eylediğimiz ithalât ve ihraat bordrolarına müsteniden muhasebesi olmayan mahallerden
mütaakıp seneler sarfiyatı tekrar talep edilmiştir.

Bu maddeler için bir ambar talimatnamesinin ihzârı hakkındaki temenniye Bankamıza iştirâk
olunmakla beraber bu talimatnamenin tabii buldukları mevzuat nazarı itibare alınarak alâkadar
tahsis mahalleri tarafından tanzim edilmesindeki icap ve zarureti de kaydetmek isteriz.

6. Boçlular :

a) Borçlu cari hesaplar;

— Kızılay.

Kızılay kurumu tarafından bu muamele için Bankamıza bazı mektup, fatura ve dekont suretle-
rinden maada evrakı müsbite, bilânço vesaire verilemediğinden keyfiyet Koordinasyon Bürosu Umu-
mî Kâtipliğine arz edilmişti. Cevaben alınan 19. III. 1942 tarih ve 1/396 numaralı tezkerede «58 sa-
yıılı kararda bu paranın mütedavil sermaye olarak verildiğine dair bir kayıt bulunmadığına ve esasen
cemiyet faizleriyle beraber kendisine tahsis olunan bir milyon lirayı ödediğine nazaran bu tahsisin
bir ikraz olarak telâkkisinin daha muvafık görüldüğü» bildirilmiş ve bu iş'ara göre kurumdan he-
sap ve evrakı müsbite aranmamıştır.

b) Krediden borçlular.

— Muammer Alemdar.

Muktazi kanuni takibat yapılmaktadır.

C) Muvakkat borçlu hesaplar:

— Muhtelif borçlular;

— Avanslar;

Avans paralarını mahsup müddetlerinin tesbiti keyfiyetinin Millî korunma muhasebe talimat

namesini alâkadar eden bir mevzu olarak telâkki etmemekteyiz.

Bu husus doğrudan doğruya avans veren mahallerin malûmatına ve idarî mesuliyetine taallûk etmektedir.

— Sermaye faizleri :

162 numaralı kararda « Sabit sermaye faizlerinin umumî sermayeden ödeneceği » şeklinde mevcut kayıt bu faizlerin zarara naklini icap ettirmekte olmasına binaen o suretle muamele yapılacaktır.

B) Pasif :

— Sermaye;

Bu husustaki noktai nazarımızı, banka kredileri hesabı bahsında izah etmiş bulunuyoruz. Şunu ilâveten arz edelim ki, Millî Korunma kanunu o tarihte sermayeye (50) milyon ve mezkûr kanunun tadili dolayısıyla bugün (100) milyon liraya kadar bir had tesbit eylemiş olup mutlak bir sermaye kabul etmiş değildir.

Bu esasa göre Millî Korunma sermayesi hakikaten mütehavvil bir mahiyet arz etmektedir.

Bilânço da umumî Murakabe Heyeti tarafından teklif edilen tashihat ve tadilâtı bankamız bir zaruret halinde mütalâa etmemektedir. Takdir ve karar yüksek Umumî Heyetindir.

V. Kâr ve zarar hesabının tetkiki :

A) Zimmet

Mubayaa olunan ansiklopedilerin demirbaşına bir lira bedel ile nakledilerek bedel bakiyesinin masraflar hesabında bırakılması da mümkündür.

B) Matlûp;

1. Ziraat Vekâleti (Zirai Kombinalar).

Yeni muhasebe plânında Zirai Kombinalar kurumunun çalıştırmakta olduğu ziraat makine ve aletlerinin işletilmesinden dolayı tahakkuk edengelirin kayıt ve takibine yarayan hesaplar mevcuttur.

2. Ziraat Bankası süd kostik satışından kâr;

Faiz miktarı 1941 hesaplarında tashih edilmiş bulunmaktadır.

3. Etibank: Kok satışlarından kâr.

Yukarıda izah edildiği veçhile Etibanktan beklenen yeni bilânçoya göre taayyün edecek hakiki kâr hakkında bu suretle muamele yapılacaktır.

Yüksek tasvibe arz olunan bilânço ve kâr ve zarar hesabının bankamıza verilen malzemeye istinaden tanzim edilmiş bulunduğunu tadil ve tashihini mucip esaslı sebepler görülemediğini ve fakat takdir ve kararın Yüksek Umumî Heyete ait bulunduğunu en derin saygılarla arz ederiz.

Türkiye Cumhuriyeti
Ziraat Bankası

T. C.

Ziraat Vekâleti

Muhasebe Müdürlüğü

U. No. 5110

H. No. 1

18 . XI . 1942

Başvekâlet Yüksek Makamına

23 . X . 1942 tarih ve 1/1287 sayılı yazıya karşılıktır :

1940 takvim yılı milli korunma bilânçosu ve kâr ve zarar hesapları hakkında Umumî Murakabe Heyeti tarafından tanzim olunan rapor tetkik ve 3460 sayılı kanunun 24 ncü maddesi mucibince tesbit olunan mütalâa aşağıda arz olunmuştur :

9.940 liralık pulluk bedeli:

Zürram pulluğa olan ihtiyacı gözönüne alınarak döner ve sabit kulaklı yedi yüz elli aded pulluk satın alınmıştır. İstihsal vasıta ve malzemesinden ibaret bulunan bu pulluklar 10 sayılı koordinasyon kararı mucibince verilen 2,5 milyon liralık tahsisattan mubayaa edilmiştir. Bu paranın Murakabe Heyetinin işaret eylediği gibi 27 sayılı koordinasyon kararıyla verilen 920 000 liralık tahsisatla alâkası yoktur.

Bankaca vukua getirildiği anlaşılan bu yanlışlığın tashihi için 15 . II . 1942 tarih ve 505 sayılı yazı ile bankaya vaktiyle malûmat verildiği anlaşılmıştır.

Avans evrakı müsbitesi:

Murakabe Heyeti raporunda vekâletimiz teşekküllerine ve mutemetlerine verilmiş ve mahsubu yapılmamış 61 930 lira 66 kuruş olduğu bildirilmektedir.

Zirai kombinalar mutemetlerine verilmiş olan avanslarının kapatıldığı ve bakiye kalmadığı anlaşılmıştır. Banka kayıtlarına göre açık avans olup olmadığı bankadan sorulmuştur. Alınacak cevaba göre icabı yapılacaktır.

Avansların uzun zaman alâkadarlar nezdinde kalmaması ve bunlara ait evrakı müsbitenin derhal Millî Korunma Muhasebe Bürosuna gönderilmesi için alâkadarların nazarı dikkati celbolunmuştur.

Yapılan masraflarda görülen evrakı müsbite noksanı :

Zirai kombinalar Erzurum ve Eskişehir grup âmirlerince yapılan masraflarda görülen evrakı müsbite noksanları ikmal olunarak bunlara ait vesaikin 1941 yılında Millî Korunma Muhasebe Bürosuna tevdi olunduğu anlaşılmıştır.

Akşehir'de Zirai Kombinalar gurup âmirinden tahsil edilecek olan fazla amele yevmiyesi hakkında vekâletimize bir malûmat verilmemiştir. Yapılan tahkikata göre bu paranın miktarı 20 liradan ibaret olduğu ve Zirai Kombinalar memurlarından Tayyar Şüd'e ait bulunduğu anlaşıldığından tashihiye teşebbüs olunmuştur.

Harman hasılatından Ziraat Bankası Merkez müdürlüğüne noksan mahsup olduğu beyan olunan harman hasılatının alâkadar hesaba geçirilmesi lüzumu Ziraat Bankasına yazılmıştır.

Gurup âmirlerinin umumî ve müteferrik masraflarıyla işçi yevmiyeleri

Çiftçilerin orak işleri için mintakalarına giden mintaka âmirlerine ait umumî ve müteferrik masraflarla işçi yevmiyelerinin 27 sayılı koordinasyon kararı mucibince alınan tahsisattan verilmiyerek 10 sayılı koordinasyon kararıyla alınan tahsisattan karşılanması hakkındaki Murakabe heyetinin mütalâasına iştirak edilmektedir.

Orak makineleri koordinasyon tahsisatından mubayaa edildiğinden dolayı bu işlerde çalışan işçi ve memur hareirahlarının Koordinasyon tahsisatından verilmesi Koordinasyon kararı hükümüne uygun bulunmaktadır.

Yedek parça bedeli:

Mubayaa olunan yedek parçalar bedelinin bir numaralı hesaptan ödenmesi Koordinasyon heyeti kararı hükümlerine uygun bulunmadığı işaret olunmaktadır. Bu yedek parçalar 27 sayılı Koordinasyon kararıyla verilen tahsisattan evvel mubayaa olunmuştur.

10 sayılı Koordinasyon heyeti kararıyla verilen 2,5 milyon lira istihsal vasıtalarının ve malzemesinin mubayaa karşılığı olmasına ve yedek parçalar da bu vasıta ve malzemedan ibaret bulunmasına binaen 27 sayılı karardan evvel mubayaa olunan yedek parça bedelinin bir sayılı hesaptan yani 10 sayılı Koordinasyon heyeti kararıyla verilen tahsisattan mubayaası kararname hükümlerine uygun bulunmaktadır.

Makinelerin nakliyatı:

Makine nakliye masraflarının bir numaralı hesaptan yani 10 sayılı Koordinasyon heyeti kararıyla verilen tahsisattan ödenmesi lâzım geldiği bildirilmektedir.

Nakliye masrafları mubayaa masrafı mahiyetinde bulunduğundan ve makinelerin maliyet hesabını alâkadar edeceğinden dolayı bu masrafların bir numaralı hesaptan tediyesi doğru olduğunu saygılarımla arz eylerim.

Ziraat Vekili
Ş. R. Hatipoğlu

T. C.

Deniz Müsteşarlığı
Lv. Şube 5 kısım
Sayı evrak 68971

8. VI. 1943

Başvekâlet Koordinasyon Heyeti Umumî Kâtipliğine

1. 1940 senesinde 22 ve 57 sayılı Koordinasyon kararıyla M. M. Vekâleti namına açılan 58 768 lira 52 kuruşluk kredi ile:

Tank ismi	Tekne için verilen para miktarı	Satınalma masrafı
Tank 3.	30 000	436 42
Tank 4.	14 000}	350 10
Lâtfi tankı	14 000}	
	58 000	786 52

Yukarıda yazılı tankerler satın alınmıştır. İşbu tankerlerden tank 4. Hava Müsteşarlığı emrinde, diğerleri de halen deniz ordusu emrinde vazife görmektedirler.

2. 13. XI. 1940 tarih ve 71 sayılı kararla M. M. Vekâleti namına açılan 40 000 liralık kredi ile:

Geyve Algarnası teknesi için 35 000, yedek aksamına 3 000, satınalma masrafı olarak ta 476

lira ki ceman 38 476 lira tediye edilmiştir. Bu teknenin de halen deniz ordusu emrinde vazife görmekte olduğunu saygılarımla arz ederim.

Dz. Müsteşarı
Tuğamiral

T. C.

Sıhhat ve İçtimai
Muavenet Vekâleti
Muhasebe Müdürlüğü
Genel No. 301
Özel No. 12535

17 . XI . 1942

Başvekâlet Yüksek Makama

23 . X . 1942 tarihli ve Koordinasyon Bürosu Umumî Kâtipliği 1/1287 sayılı emrû devletleri cevabıdır :

1. 1940 senesinde 58 sayılı karara müsteniden doğrudan doğruya Vekâletimize tahsis edilmiş sermaye yoktur.
2. Aynı yılda Kızılay emrine tahsis olunaa sermaye hakkında da Kızılay Umumî Merkezince 7 . VII . 1941 tarihli ve 10397 sayılı mektupla Koordinasyon Heyeti Umumî Kâtipliğine malûmat arzedildiği anlaşılmıştır.
3. Kızılay Umumî Merkezinden bu hususta alınan yazının tasdikli bir örneğinin ilişik olarak takdim kılındığını saygılarımla arz ederim.

Sıhhat ve İç Mu. Vekili
Dr. H. Alataş

Sıhhat ve İçtimai Muavenet Yüksek Vekâletine

Muhasebe Müdürlüğü ifadesiyle aldığımız 28 . X . 1942 tarihli ve 420/11676 sayılı yazıları karşılığdır :

1940 senesinde 58 numaralı Koordinasyon Heyeti kararına müsteniden memleketimizin kinin ihtiyaçlarını temin için Ziraat Bankasında Cemiyetimiz lehine açtırılmış olan bir milyon liralık krediye mahsuben Cava - Batavya'dan iki partide getirtmiş olduğumuz 8800 ve 7000 kilo kinin için sarfolunmuş olan paraların iki kıta hesap hulâsası ilişik olarak sunulmuştur.

1. Birinci parti olarak Cava - Batavya'dan getirtmiş olduğumuz 8800 kilo kinin için Cemiyetimiz lehine Ziraat Bankasında açtırılmış olan bir milyon liralık krediden Cumhuriyet Merkez Bankasında 411 000 liralık bir akreditif açtırılarak kinin bedeli, Basra'ya kadar nakliye (Basra'dan Ankaraya nakliyesi Cemiyetimizce temin olunmuştur) ve sigorta ücretiyle banka masrafı ve komisyonu mukabili olarak, 380 200,22 lirası istimal olunmuş ve geriye kalan 30 799,78 lirası Ziraat Bankasına iade olunmuştur.

Millî korunma muhasebe talimatnamesine tevfiikan işbu kininlere ait evrakı müsbitenin 15 mayıs 1941 tarihli ve 7101 sayılı mektubumuza ilişik olarak Ziraat Bankası Millî Korunma Bürosuna gönderilerek keyfiyetin 29 . V . 1941 tarihli ve 8214 sayılı yazınızla Başvekâlet Koordinasyon Heyeti Reisliğine arz olunduğu ;

2. İkinci parti olarak aynı yerden getirtmiş olduğumuz 7000 kilo kinin için de aynı krediden

Cumhuriyet Merkez Bankasında 310 500,08 liralık bir akreditif açtırılarak kinin bedeli, Basra'ya kadar nakliye (Basra'dan Ankara'ya kadar nakliyesi Cemiyetimiz tarafından ödemiş) ve sigorta ücretiyle banka komisyon ve masrafları mukabili olarak 303 323,54 lirası sarfolunup mütebaki 7 176,54 lirası Ziraat Bankasına geri verilmiştir. Millî korunma muhasebe talimatnamesine tevfi-kan işbu kininlere ait evrakı müsbitenin 4 . VII . 941 tarih ve 10319 sayılı yazımıza ekli olarak Ziraat Bankası Millî Korunma Bürosuna gönderilmiş ve keyfiyetin 7 . VII . 1941 tarihli ve 10397 numaralı mektubumuzla Başvekâlet Koordinasyon Heyeti Reisliğine arz olunmuş olduğunu derin saygılarımızla arz ederiz.

Türkiye Kızılay Cemiyeti
Umumî Merkezi Reisi
Rana Tarhan

T. C.

Ticaret Vekâleti

Teşkilâtlandırma Um. Müd.

Sayı : 6/12086

31 . XII . 1942

Yüksek Başvekâlet Makama «Koordinasyon Bürosu»

23 . X . 1942 tarih ve Koordinasyon Bürosu Umumî Kâtipliğinin 1/287/8 sayılı mektubu cevabıdır :

1940 yılında doğrudan doğruya vekâletimize veya vekâletimiz delâletiyle müesseselere tahsis edilen Millî Korunma sermayeleri ile yapılan işler hakkında vekâletimizin mütalâası aşağıda arz edilir.

1. 51 numaralı kararla ipek kozası mübayaası için açılan 500 000 liralık kredi Bursa Koza Tarım Satış Kooperatifleri Birliğinin kendi menâbiyle koza fiyatlarının tutulması imkân dahiline girdiği eihetle bu kredi 1940 yılı zarfında kullanılmamıştır.

2. 59 numaralı kararla doğrudan doğruya müstahsilden pamuk mübayaası için 1940 yılı zarfında Ziraat Bankası emrine açılan 6 000 000 liralık krediden 2 462 581, 51 lira kullanılarak pamuk fiyatları istenilen hadde tutulabilmiş ve bu paraya 1940 yılı için 18 474, 45 lira faiz tahakkuk ettirilmiştir. Bu hesap 1941 yılına aynen devredilmiştir.

3. 66 numaralı kararla müstahsilden incir ve üzüm mübayaası için İzmir İncir ve Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği lehine açılan 2 000 000 liralık krediden 1940 yılı zarfında yalnız 934 804, 72 liranın kullanılmasına ihtiyaç hissedilmiştir. Hesap 1941 yılına aynen devredilmiştir.

4. 82 numaralı kararla 18 . XII . 1940 tarihinde yerli ürünler ve Türk tütün limitedin tütün mübayaası için açılan 2 000 000 liralık kredi sene sonuna kadar geçen 13 günlük müddet zarfında kullanılmamıştır.

5. 24 . XII . 1940 tarihinde 60 numaralı kararla imdik mübayaası için Giresun Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği lehine açılan 2 000 .000 liralık krediden ancak 275 bin lirası kullanılmış ve bu paraya mukabil 1 091, 66 lira yatırılmıştır. Bu hesap olduğu gibi 1941 yılına devredilmiştir.

6. 25 . XII . 1940 tarihinde 32 numaralı kararla Ziraat Bankasına kâğıt mübayaası için 300 000 liralık kredi açılmış ve bu krediden mezkûr Banka tarafından ancak 97 181, 31 lira kullanılmış ve buna mukabil aynı müddet zarfında bu hesaba 39 385, 50 lira yatırılmıştır. Hesap 1941 yılına aynen devredilmiştir.

7. 86 numaralı kararla Muammer Alemdar'a Hasankale'deki Un Fabrikası tesisatının ikmalî için verilen 15 000 liraya ilâveten 6 000 liraya kadar bir kredi daha açılmıştır.

Bu krediden 1940 takvim yılı nihayetine kadar 15 008, 06 lira çekilmiş ve bu paraya aynı müd-

det zarfında 334, 60 liralık faiz tahakkuk ettirilmiştir. Hesap 1941 yılına aynen devredilmiştir.

8. 74 numaralı kararlar Ziraat Bankasına sutkostik mübayaası için 350 000 ve keza otomobil lâstığı mübayaası için 500 000 liralık kredi açılmıştır. 1940 takvim yılı nihayetine kadar sutkostik için açılan krediden 83 679, 50, otomobil lâstığı için açılan krediden mezkûr banka tarafından 307 524, 89 lira kullanılmıştır. Hesap 1941 yılına devredilmiştir.

9. 83 numaralı kararlar Ziraat Bankasına açılan 1 000 000 liralık zeytinyağı kredisinin de 1940 yılı zarfında kullanılmasına ihtiyaç hâsıl olmamıştır.

Derin saygılarıle.

Ticaret Vekili
Dr. Behçet Uz

T. C.

İktisat Vekâleti

Sanayi Tetkik Heyeti Reisliği

Sayı : 7/10237

24 . XII . 1942

Yüksek Başvekâlet Makamına

23 . X . 1942 - 1/1287 yazıya :

5, 14, 18, 19 ve 36 sayılı Koordinasyon Heyeti kararıyle Vekâletimiz namına ve Sümerbank ile Etibank hesabına Millî Korunma sermayesinentahsis edilen meblâğlar ile 1940 senesinde yapılan işler hakkında, Millî Korunma kanununun 51 nci maddesinin ikinci fıkrası mucibince, mâruzatımız ilişik olarak arz olunmuştur.

İktisat Vekili
Sırrı Day

1940 senesinde Vekâletimize tahsis olunan Millî Korunma sermayeleriyle bu sermayelere müteallik Koordinasyon Heyeti kararları

Kendisine sermaye tahsis olunan teşekkül	Tevdi olunan iş	Tahsis olunan sermaye	Koordinasyon heyeti kararları
I. Etibank:	1. Kok tevzii	250 000	5
	2. Krom ihraç	300 000 + 700 000	14 ve 36
II. Sümerbank	1. Yalvaç Deri fabri-	150 000	18
	2. Dikiş ipliği imali	600 000	19

I. Etibank

I. Kok tevzii

Memleketimizde kok kömürü istihlâki, kısmen Mahrukat Kanununun tatbiki neticesi olarak, zamanla geniş ölçüde artmış ve 1933 senesinde 35 000 tonu ithalât ve mütebakisi gazhaneler istihsalâtı olmak üzere 74 000 tonu geçmiyen dahilî kok istihlâki 1939 senesinde:

31 000 tonu ithalât,
35 000 tonu gazhaneler,
55 000 tonu sömükok,
53 000 tonu Karabük koku olmak üzere

174 000 tona balığ olmuştur.

Kok ihtiyacımızı temin eden yabancı memleketlerin başında gelen Almanya ile Polonya'nın 1939 Eylülündenberi kok ihracatçısı vaziyetinden çıkmış olmaları ve diğer memleketlerin de daha müsait bir durumda bulunmamaları dolayısıyla, ihtiyaç aynı kalmak şartıyla, dahilî kok istihsalimizin, ihtiyacın ancak % 80'ini karşılayabileceği anlaşılmıştır.

Bu vaziyet karşısında talebin istihsale göre ayarlanması ve binnetice elde edilecek kokun müstehlik şehirler arasında muayyen bir kontenja-na göre tevzii bir zaruret halini almış ve bunun için de kok istihsal müesseselerinin imalât programlarının Vekâletimizce tetkik ve tesbiti ve istihsalin bu bakımdan kontrol altına alınarak muayyen ihtiyaç sahalarmna tahsisi lüzumu meydana çıkmıştır.

İstihsal programlarının tanzimi hususunda 3780 sayılı Millî Korunma Kanunu ile endüstriyel mamulâtın maliyet ve satış fiyatlarının kontrolü ve tesbiti hakkındaki 3003 sayılı kanun Vekâletimize imkân ve salâhiyet vermekte ise de istihsal edilen kokun tevzi işinin tanzimi daha büyük bir ehemmiyet arz etmekte idi. Zira bu mesele, istihlâk merkezlerinde, belediyelerin kısmen kontrolü altında hususi depolar ve ticarethaneler tarafından yapılmakta ve sıkıntılı zamanlarda bunların işleri şikâyetleri mucip olmakta idi. Diğer taraftan kok kömürünün Karadeniz yoluyla istihlâk sahalarmna nakli ve oralarda vaktinde depo edilmesi ve bunun için lâzımgelen malî membalarmn temini keyfiyeti de keza pek ziyade haizi ehemmiyet bir mesele teşkil ediyordu.

Binaenaleyh bütün bu hususları kül halinde ele alarak başlıca şehirlerimizin kok kömür ihtiyacını tek elden ve Etibank vasıtasıyla temin ve tanzim maksadiyle 5 sayılı Koordinasyon Heyeti kararında derpiş edilen tedbirler zaruri görülmüş ve bu tedbirlerin intaç ve tatbiki için bir miktar tedavül sermayeye lüzum bulunduğu anlaşılmıştır. Bu sermayenin Etibank'ın malî membalarm ile temini kabil olmadığından ve tesbit edilen iş haddizatında Millî Korunma Kanununun bu sahada bir tatbikinden ibaret bulunduğundan lüzumlu mütedavil sermayenin Millî Korunma Kanunu ile Hükümet emrine tahsis olunan sermayeden ifraz ve Etibank emrine tevdi ile maksadın temin edilebileceği ve yapılan hesaplara göre bu işin 250 000 liralık bir mütedavil sermayeye lüzum gösterdiği tezahür etmiştir.

1 . III . 1940 tarihinden itibaren mer'iyete giren 5 sayılı Koordinasyon Heyeti kararı hükümlerinin tatbikat sahasına intikali maksadiyle aşağıdaki tedbirler alınmıştır:

1. Belediye gazhaneleri de dâhil olmak üzere resmî ve hususi bilûmum kok istihsal müesseselerine, 1940 senesinin mütebaki ayları için de asgari 1939 un son on ayı zarfındaki istihsellerini elde etmek vazifesi, bir imalât programı şeklinde, verilmiştir.

2. 1939 senesi istihlak miktarı gözönünde tutularak 1940 senesinin mütebaki ayları için kok

kömürü istihlak kontenjanları aşağıdaki miktarlar ile tesbit olunmuştur.

Ankara	41 000	ton
İstanbul	76 000	»
İzmir	10 000	»
Diğer şehirler	13 000	»
	<hr/>	
	140 000	ton

3. 5 sayılı Koordinasyon heyeti kararı hükümlerinin tatbikına Etibank'ca mahrukat kanunu hükümlerini tatbik etmek üzere evvelce teşkil edilmiş bulunan Etibank Mahrukat servisi ile Ereğli Kömürleri İşletmesi emrinde, İstanbul ve İzmir'de teşkil olunan kok ve ihrakiye servisleri memur edilmiş; bu servislerden maada Ereğli'de İstanbul servisine bağlı bir büro, Zonguldak'da da Ankara servisi emrinde bir transit deposu tesis olunmuştur.

4. Ankara, İstanbul ve İzmir'deki servisler tarafından, her üç şehirde ve beleriyelerce gösterilen münasip yerlerde kok kömürü depoları tesis edilerek stoklar yapılmış; diğer şehirlerde belediyelere tâyin olunan bayilere muayyen kontenjanlar dahilinde kok sevğine başlanmıştır.

5. Etibank depolarına esas itibariyle toptan satış vazifesi verilmiş, yalnız resmî daire ve müesseseler ile hastahaneler ihtiyaçlarının doğrudan doğruya bu depolardan temini uygun görülmüştür. Etibank depolarından kömür alacak hususi ve talî depoların isimleri ile alacakları kömür miktarları belediyelerce tesbit olunmuş; bu suretle Etibank depolarından hususi depolara yapılan teslimat kontenjanlara bağanmıştır.

6. Belediyeler, şehirlerdeki resmî daireler ile büyük malî ve sınıai müesseselerin mevsim sonuna kadar olan kok taleplerini Etibank'a bildirmekle mükellef tutulmuş ve kalorifer tesisatı olan resmî daireler ve icabında % 20 ye kadar taşkömürü verilmesi karar altına alınmıştır.

7. Evsaf itibariyle aralarında büyük bir fark bulunmayan Karabük, sömükok ve gazhane koklarının değişik istihsal ve nakil masraflarından mütevellit farklı fiyatlarını ortadan kaldırarak her şehirde tek fiyat ile kok satışı cihetine gidilmiş ve adı geçen üç istihsal merkezinden kok kömürleri, Etibank'ca mübayaa olunarak aşağıdaki fiyatlar ile satılmıştır:

Depodan müşteriye teslim
TL/ton

Ankara'da	24.—
İstanbul'da	21.—
İzmir'de	24.—

8. 1 Mayıs 1940 tarihinden 31. XII. 1940 tarihine kadar Etibankın Ankara, İstanbul ve İzmir servisleriyle Zonguldak'daki transit deposundan yapılan satış miktarları aşağıda gösterilmiştir:

Ankara'da :	55 972 705	ton	Karabük
	9 526 301	»	Sömükok
	2 412 519	»	Gazhane koku olmak üzere
	<hr/>		
	67 911 525	ton;	
İstanbul'da :	1 910 350	ton	Kokhane
	19 391 328	»	Karabük
	23 219 268	»	Sömükok
	18 345 750	»	Gazhane koku olmak üzere
	<hr/>		
	62 866 696	ton;	

Zonguldak'da :	6 715 480	ton Karabük
Izmir'de :	2 007,494	» »
	2 435 812	» Sömikok olmak üzere
	<hr/>	
	4 443 306	ton

yani Ankara, İstanbul ve İzmir'deki servisler ile Zonguldak transit deposunda cem'an 141 937 007 ton kok satılmıştır.

1940 senesinde yukarıda adı geçen dört şehirden mada diğer şehirlerimize de muayyen kontenjanlar dahilinde kok tevzi edilmiş ise de, Etibanka satışların yalnız dört şehirde tesis olunan servis ve depolarda temerküz ettirilmiş olması dolayısıyla, diğer şehirlere sevk edilen kok kömürü de yukarıdaki miktarlara dahil bulunmaktadır. Bu sebepten yukarıda gösterilen satış miktarları, bahismevzuu olan şehirlerin dahilî istihlâkından mada diğer şehirlere sevk edilen kok kömürlerini de ihtiva etmektedir.

5 sayılı Koordinasyon Heyeti kararının tatbiki maksadiyle Vekâletimizce alınan ve yukarıda sekiz maddede hülâsa edilmiş olan tedbirler sayesinde, kok istihsal müesseselerinin istihalleri yüksek seviyede tutulabilmiş, istihlâk tahdit edilerek kontenjana bağlanmış ve binnetice 1940 senesinin üçüncü ayından sene nihayetine kadar tesbit edilen istihlâk previzyonu 140 000 ton ile fiili istihlâk 141 937 ton birbirine denk gelmiştir.

Kok kömürünün memleket dahilinde tevzii ile mükellef kılman Etibank Umum Müdürlüğü bu işi merkezdeki mahrukat bürosu ile Ereğli kömürleri İşletmesi kok ve ihrakiye servislerine tevdi etmiş ise de, mezkûr servisler teşkilâtının kifayetsizliğidolayısıyla muhasebe ve ayniyat kayıtlarında matlup vuzuh temin olunamamış ve 1940 senesi sonunda çıkarılan bilânçoda, Başvekâlet Umumî Murakabe Heyeti tarafından hazırlanan Millî Korunma umumî bilânço ve kâr zarar hesabı hakkındaki raporda işaret olunduğu gibi (sayfa 20), muvakkat kaydiyle 176 886, 95 liralık bir kâr gösterilmiş ise de, bilâhare hesapların tasfiyesi neticesinde hakikî kârın 66 058, 14 lira olduğu anlaşılmış ve Millî Korunma muhasebesine bankaca lâzımgelen tebligat yapılmıştır.

1940 senesinin son dokuz ayı içindeki faaliyet neticesinde tahakkuk eden kârın istimal şekline gelince; 5 sayılı Koordinasyon Heyeti kararının 7 nci maddesi mucibince, bu meblağın Millî Korunma muhasebesince bir ihtiyat hesabına alınması lâzımgelirken, Umumî Murakabe Heyeti raporunda (sayfa 36) bildirildiği veçhile, kâr ve zarar hesabına alınması Koordinasyon Heyeti kararına uymaktadır. Başvekâlet Umumî Murakabe Heyetinin bu hususdaki teklif ve mütalâasına vekâletimizde iştirak etmektedir.

Ancak 25 . VII . 1941 tarihinde mer'iyete giren 172 sayılı Koordinasyon Heyeti kararıyla 5 sayılı karar tadil edilerek 1 . VI . 1941 tarihine kadar hâsıl olan farklar Ziraat Bankası nezdinde hususi bir fon hesabına alınmış, Etibank emrine tahsis olunan 250 000 liralık mütedavil sermaye 1 . VI . 1941 tarihinden itibaren ikraz şekline tahvil olunarak mahdut mes'uliyetli Türkiye Kömür Satış ve Tevzi müessesesine tahsis edilmiş ve 5 sayılı kararın 7 nci maddesi ilga olunmuş bulunmaktadır.

2. Krom ihracatı

9 . I . 1940 tarihinde Paris'de Fransa ve İngiltere Hükümetleriyle aramızda imza edilen Anlaşmalar meyanında krom için de bir Anlaşma imza edilmiş bulunmakta idi. Bu Anlaşma hükümlerine göre memletikimizde Anlaşmanın devamı müddetince (iki sene) krom istihsalinin Anlaşmaya takaddüm eden devredeki stoklar da dâhil olmak üzere 550 000 ton limit dahilinde bulunacağı azimet noktası olarak alınarak bundan Amerika'ya satılacak miktar çıktıktan sonra kalacak bakiyeden 11/15 inin İngiltere, 4/15 inin de Fransa tarafından satın alınması taahhüt ve İngiltere'nin satın alacağı krom bedellerinin de İngiliz Kredi Anlaşması mucibince serbest dövizle tesviye olunan tediyata tahsisi kabul edilmiş bulunmakta idi. Diğer memleketlere yapılacak krom satışları da

Fransız ve İngiliz Hükümetlerinin kendi hisselerine düşen kısımdan feragat ettiklerine dair alınacak müsaadelerle kabil olabilecekti.

Bir taraftan yukarıda bahsedilen Anlaşma hükümlerini hüsnü suretle tatbik edebilmek ve diğer taraftan İngiliz Kredi Anlaşması taksitlerinin tediyesini mümkün olduğu kadar bu membadan karşılamak üzere krom istihşalâtı ve satışları hakkında gereken tedbirleri araştırmak maksadıyla Hariciye Vekâletinde Vekâlet Umumî Kâtibi Numan Menemencioğlu'nun Reisliğinde toplanan heyetçe aşağıdaki tedbirlerin alınması zaruri görülmüştür.

1. Yıllık krom istihşalâtımızın yarısı Etibank'a, dörtte biri Fethiye Şirketine, diğer dörtte biri de en büyük hisse ile başta Türk Maadin Şirketi olmak üzere diğer müteferrik müstahsillere ait bulunmaktadır. Yukarıda adı geçen Anlaşmalar hükümlerinin hüsnü suretle tatbikini temin etmek ve aynı zamanda istihşalât miktarını icabına göre arttırmak, krom satışlarının bir elde toplanmasıyla mümkün olabileceğine göre bu işin en mühim krom müstahsili olmak itibariyle Etibank tarafından tedviri uygun görülmüştür.

2. Krom satışlarının tek elden yapılması sayesinde, normal ticari maddelerimiz ile mübadelesi kabil olmayan, fakat memleketimizin hayatî ihtiyaçlarını karşılayacak olan bazı maddelerin temini mümkün olacaktır.

3. Krom satışlarını, bir taraftan serbest döviz tediyeli piyasaları kaybetmemek ve o piyasalara daha geniş nispetlerde girmek ve diğer taraftan Türk - İngiliz krom Anlaşmasıyla verilmiş olan imkânlardan en menfaatli şekilde ve âzami nispette istifade etmek gayelerini gözönünde tutarak tanzim etmek icabettir. Bu gayeleri ise ancak krom ihracatının bir plân dairesinde yapılmasını temin etmek ve hattâ istihşali de ona göre ayarlamak suretiyle elde etmek kabil olabilecektir. Gerek bu bakımdan gerek satışlardan tevellüt edecek dövizleri doğrudan doğruya Türk - İngiliz Kredi Anlaşması tediyatına karşılık tutabilmek için satışın bir elden icrası zarureti meydana çıkmaktadır.

4. Etibank, İngiliz kredisi taksitlerini karşılamak için serbest dövizli memleketlere sattığı kromlardan prim almadığı halde hususi müstahsil ve müesseseler ihracat yaptıkları memlekete tatbik edilen tediyelerden istifade ederek prim almakta olduklarından kromun muhtelif piyasalara arzında satışın Etibank veya diğer hususi müstahsiller tarafından yapıldığına göre fiyat farkları hâsıl olmaktadır. Satışların tek elden icrası bu fiyat farklarının ortadan kaldırılmasını temin etmek suretiyle bilhassa serbest döviz tediyeli memleketlere düşük rekabet fiyatlarıyla arzlar yapılmasını önleyeceği gibi satış fiyatının yüksek tutulmasından tahassül edecek daha müsait satış imkânlarıyla de hususi firmaların primlerden mahrumiyetinden mütevellit zararların telâfi edilmesi mümkün olacaktır.

Yukarıda kısaca tesbit edilen sebeplere müsteniden krom satışlarının Etibank vasıtasıyla ve bir elden tanzim ve icrası ve bu işin tedviri için 300 000 liralık bir mütedavil sermayeye ihtiyaç hâsıl olduğu cihetle Koordinasyon Heyetinin buna mütaallik 14 sayılı kararı İcra Vekilleri Heyetinin 19 . III . 1940 tarih ve 2/13117 sayılı kararnamesiyle tasdik olunmuş ve 25 . III . 1940 tarihinden itibaren mer'iyet mevkiine konmuştur.

Bu karar mucibince Vekâletimiz hesabına ve Etibank emrine Ziraat Bankası nezdinde 300 000 liraya kadar cari hesap açılması için Başvekâlet Koordinasyon Bürosu tarafından 30 . III . 1940 tarihinde Maliye Vekâletine yazılmış; diğer taraftan İcra Vekilleri Heyetinin 14 . V . 1940 tarihli ve 2/13472 sayılı kararnamesiyle Etibank'a tahsis olunan 300 000 liralık mütedavil sermayeden ihraç iskelelerinde depo edilmiş olan krom cevheri mukabilinde müstahsillere avans verilmesi hakkındaki Koordinasyon Heyetinin 26 sayılı kararı mer'iyete konmuştur.

Ancak 26 numaralı kararla müstahsillere avans olarak verilmesi kabul buyurulan 300 000 liralık tahsisat bu ihtiyacı karşılamaktan çok uzak bulunduğu cihetle bu tahsisatın bir milyon liraya çıkarılmasına lüzum hâsıl olmuş ve buna mütaallik 36 sayılı Koordinasyon Heyeti kararı İcra Vekilleri Heyetinin 4 . VII . 1940 tarih ve 2/13871 sayılı kararnamesiyle mer'iyet mevkiine konmuştur.

Diğer taraftan 1940 senesine ait krom satışları hakkında İngilizler ile vâkı müzakerat üzerine

satış mukavelesi akdolanmış ve mukavele metninde derpiş edildiği veçhile İngiliz Hükümeti tarafından Etibank'a 375 000 isterling miktarında avans tesviye olunmuştur. Banka, krom müstahsil-lerine tevzi ettiği avansı bu meblâğ ile tamamen karşılayabildiği cihetle millî korunma fonundan kendisine mütedavil sermaye olarak tahsis edilen 1 000 000 liranın istimaline mahal kalmamış ve bu para 26 . XII . 1940 tarihine kadar ceste ceste Ziraat Bankasına iade olunmuştur.

Krom işletmeleri müstahsalâtının memleket dışına satış işlerini tedvir etmek üzere 14 ve 36 sa-ylı kararlar ile Etibank emrine mütedavil sermaye olarak verilen 1 000 000 lira, 28 . VIII . 1941 tari- hinde mer'iyete konan 191 sayılı Koordinasyon Heyeti kararıyle iptal olunmuştur.

II. Sümerbank

1. Yalvağ Deri Fabrikasının işletilmesi

İç Anadolunun en büyük Deri fabrikası olan Yalvağ Deri Fabrikasının tesis işine 1924 sene- sinde kısmen mahallî müteşebbislerin kurduğu 130 000 lira sermayeli Yalvağ Sanayi ve Ticaret T. A. Ş. tarafından başlanmış ve fabrika 1926 senesinde 124 000 liraya mal olmak suretiyle ikmal edilmiştir. Ancak işletme sermayesi bulunmadığından fabrika 1931 senesine kadar işleyememiş- tir.

1931 senesinde Sanayi ve Maadin Bankasının şirkete iştirak etmesi üzerine fabrika bir buçuk senelik bir işletme tecrübesine tâbi tutulmuş ise de müsbet netice almamaması dolayısıyla faaliyetini tatil etmiştir. Bu sırada Yalvağ Deri Fabrikası Sümerbanka intikal etmiş ve Sümerbankça fabrikanın bugünkü tesis vaziyeti, kuruluşta derpiş edilen imalât programına ve normal zamanın piyasa şeraitine göre işletilmesinden iktisadi bir netice elde edilemeyeceği kanaatine varılmıştır.

Ancak fabrikanın tesisinde tasavvur edilmiş olan imalât programını tâdil ederek imalât plâ- nının münhasıran İç Anadolu ihtiyacını karşılayacak harcâlem çeşitlere inhisar ettirilecek şekilde tanzimi ve işlenecek derilerin de mücavir vilâyetlerden tedariki suretiyle fabrikanın yeniden faali- yete sevkî ciheti tetkik olunmuştur.

Vekâletimize yapılan tetkikat bu safhaya dâhil olduğu bir sırada Yalvağ Deri Fabrikasının bilhassa fevkalâde şartların istilzam ettiği askerî ihtiyaçlar için ve işletme sermayesi temin olunmak şartıyla yeni bir tecrübe işletmesine tâbi tutulması mevzuuna Cumhuriyet Halk Partisinin husu- sı Deri Encümeni raporunda işaret olunmuştur.

Bugünkü fevkalâde şartlar içinde Anadolu'da mevcut bir deri fabrikasının muattal bırakılma- sındaki mahzurlar tebarüz etmiş ve bu fabrikanın hassatan Millî Müdafaa ihtiyaçlarını karşıla- mak maksadiyle ve yerli derileri işlemek suretiyle faaliyete sevkindeki zaruret meydana çıkmıştır.

Bu vaziyet karşısında Millî Müdafaa Vekâleti ile muhabere edilmiş ve mezkûr Vekâlet mü- messillerinin de iştirakiyle toplanan bir komisyon mesaisi neticesinde Millî Müdafaa Vekâleti, fabrika mamullerinden yapılacak kunduralar ile bir miktar çarık, yemeni, kösele, vaketa ve sarı sabunlu köseleyi satın almağa talip olduğunu bildirmiştir.

Hassatan askerî ihtiyaçlar için gelişecek olan bu fabrikanın, Millî Müdafaa Vekâletinin de işaret ettiği veçhile, Sümerbank veya Beykoz Deri ve Kundura müessesesi eliyle işletilmesinin maksada daha uygun olacağı neticesine varmış ve yapılan hesaplarda, bu yeni işletme faaliyeti için de 150 000 lira raddesinde bir mütedavil sermayeye lüzum görüleceği anlaşılmıştır.

Ancak Sümerbank'ın sermaye durumu, Yalvağ Fabrikası için bir işletme sermayesi ifrazına mü- sait olmadığından ve banka sermayesinin tezyidi işinin ise bir takım tetkiklerin ve formalitelerinin ifasına müteallik bulunduğu cihetle, mezkûr fabrikanın bu yeni şartlar içinde işletilmesi için lâ- zım olan mütedavil sermayenin Millî Korunma Kanunu hükümleri dahilinde ve Millî Korunma işleri için tahsis olunan fondan ifrazı zaruri olmuştur.

Yalvaç Deri Fabrikasının Millî müdafaa ihtiyaçları için faaliyete getirilmesi işinin Sümerbank'a tevdi olunduğu ve bu işin tedviri için Millî Korunma Kanunu ile tesbit olunan sermayeden 150 000 liralık mütedavil bir sermayenin ifraz olunarak Sümerbank emrine tahsis olunacağı hakkındaki 18 sayılı Koordinasyon Heyeti kararı Vekiller Heyetinin 3 . IV . 1940 tarih ve 2/13218 sayılı kararnameyle kabul olunmuş ve 11 . IV . 1940 tarihinden itibaren meriyete konmuştur.

Bu karar mucibince Keordinasyon Heyetinden Maliye Vekâletine yazılan 8 . V . 1940 tarih ve 1/67 sayılı tezkere ile Sümerbank emrine Ziraat Bankası nezdinde 150 000 liralık bir cari hesap açılması hususu bildirilmiş ve 24 . V . 1940 tarihine kadar Sümerbank'a sermaye tahsisi işi intağ olunmuştur.

Yalvaç Deri Fabrikasının tekrar faaliyete geçirilmesi hakkında Sümerbank Umum Müdürlüğüne Vekâletimiz tarafından yapılan tebliğat üzerine banka Beykoz Deri ve kundura müessesesi vasıtasıyla derhal harekete geçerek 6 . VII . 1940 tarihine kadar fabrikanın makine, bina ve yedek aksam noksanlarını ikmal ve lüzumlu tamiratı icra ettirerek fabrikeyi çalışabilir bir hale getirmiştir. Aynı zamanda ham madde vaziyeti tetkik ettirilmiş ve yardımcı maddelerin sureti tedariki bankaca ele alınmıştır. 1940 senesi nihayetine kadar mubayaa edilen ham madde ve malzeme yekünü 134 152,42 liraya balığ olmuş; 673,39 liralık alât ve edevat tedarik olunmuştur. Bundan başka Beykoz Deri Fabrikasından nakledilen bir lokomobilin nakil ve montaj masrafı olarak 2961,22 lira sarfolunmuştur.

Fabrikanın ham maddesini teşkil eden derilerin Akşehir'e kadar trenle oradan Yalvaç'a kadar kamyonla nakledildiği, fakat bu iki nokta arasındaki yolun pek fena bir halde bulunması dolayısıyla bir taraftan nakliyatın güçleştiği ve diğer taraftan da pahalıya mal olduğu Sümerbank'tan bildirilmiş, Konya ve İsparta vilâyetleri dâhilinde bulunan mezkûr yolun tamirinin temini hususunda Dahiliye Vekâleti nezdinde teşebbüse geçilmiş Dahiliye Vekâletince de alâkâhlara bu hususta gereken emir ve talimatın verildiği bildirilmiştir.

Yalvaç Fabrikası her ne kadar 1940 senesi haziranında faaliyete geçmiş ise de, deri sanayiindeki zaruri bekleme dolayısıyla imalât ancak senenin son aylarında başlamıştır. 1940 senesinde fabrika aşağıdaki maddeleri imal etmiş ve satmıştır:

	İmalât Kilo	Satış Kile
Vaketa	7 745,5	7 710
Kösele	1 040	1 040

Yalvaç Deri Fabrikasının 1940 senesi hesapları 9 361,31 liralık bir zarar ile kapanmıştır. Bunun başlıca sebebi fabrikanın senenin yarısından sonra faaliyete geçmiş olması dolayısıyla istihsalinin normal seviyeye varmamasıdır.

Bu zarar aşağıdaki unsurlar ile meydana gelmiştir:

Mamûl emtia satışından zarar	7 152,81 Lira
Ham madde, malzeme ve mali hasılat	— 434,40 »
	6 718,41 »
Ziraat Bankasına verilen faiz	+ 2 642,90 »
	9 361,31 »

1940 senesi içinde fabrika, sabit kıymetler için 2 173,66 liralık amortisman hesap ederek maliyetlerine ithal eylemiştir.

2. *Dikiş ipliği imali:*

Millî Müdafaa Vekâletinden alınan 2 . II . 1940 tarih ve 15938 sayılı yazıda umumî vaziyet itibariyle günden güne artmakta bulunan dikiş ipliği ihtiyacının, ithali imkânsızlığı dolayısıyla memleketimiz dahilinde temin edilemediği ve fabrikalarımızda mevcut tesisat ile de istenilen evsaf ve miktarda dikiş ipliği yapılmasının mümkün bulunmadığı nazarı itibare alarak, Ereğli fabrikasında yapılacak ilâveler ile Millî Müdafaa ihtiyaçlarının karşılanması bakımından büyük bir ehemmiyet arzeden dikiş ipliğinin memleketimizde imali imkânlarının biran evvel hazırlanması istenmiştir.

Sümerbank tarafından yapılan tetkikat neticelerine göre, dikiş ipliği imali için yapılacak ilâve tesisatı dolayısıyla hariçten getirilecek makine ve diğer malzeme ile inşaat masrafları, elde mevcut eski tekliflere nazaran, tahminen 600 000 liralık bir tahsisata ihtiyaç göstermiştir.

Dikiş ipliliği ihtiyacının günden güne artmakta bulunması ve hariçten ithali imkânlarının da azalması dolayısıyla is'afı zaruri bulunan Millî Müdafaa Vekâleti talebinin mevkiî tatbiki konulabilmesi için lüzumlu bulunan 600 000 liralık tahsisatın Millî Korunma Kanunu hükümlerine istinaden temin edilmesi hususundaki Koordinasyon heyetinin 19 sayılı kararı, İcra Vekilleri Heyetinin 3 . IV . 1940 tarih ve 2/13219 sayılı kararnamesiyle kabul olunarak 11.IV.1940 tarihinde meriyete konmuştur.

Ereğli fabrikasında dikiş ipliği imali için muktazi 30 841 İsterling kıymetindeki makinelerin sevkinin müşir evrak üzerine akreditif açılmak kaydıyla İngiltere'de Manchester'de Sington firmasına Sümerbank tarafından sipariş verilmiş ise de, 1940 senesi ağustos ayı sonuna kadar vürütmesi lâzımgelen bu makinelerin, mezkûr firmadan alınan 28 . X . 1940 tarihli telgrafla ancak 1941 senesi temmuzunda alımlabileceği öğrenilmiş ve meşru sebeplerden ileri gelen bu tehhür Sümerbank'ça kabul olunmuştur.

Bu itibarla dikiş ipliği imali için Sümerbank emrine tahsis olunan 600 000 liranın 1940 senesi zarfında istimaline mahal kalmamış ve bu tahsisat 28 . VIII . 1941 tarihinde meriyete giren 191 sayılı Koordinasyon heyeti kararıyla iptal olunmuştur.

T. C.

Maliye Vekâleti
Hazine U. Müdürlüğü
Düyunu Umumiye
Sayı : 5581/2

2 . VI . 1943

Başvekâet Yüksek Makamına

23 . X . 1942 tarihli ve Koordinasyon Bürosu 1/1287 sayılı tezkerelerine karşılıktır:

Tezkerelerine ekli 1940 takvim yılı Millî Korunma biângosu ile kâr ve zarar hesaplarına müteallik Umumî Murakabe Heyetinin raporu tetkik edildi.

Vekâletimi ilgilendiren cihetlere ait mütalâa, 3780 sayılı Millî Korunma Kanununun 51 nci maddesinin ikinci fıkrasına müsteniden, aşağıda arz olunmuştur:

Millî Korunma Kanununun ilk tatbik senesi olan 1940 takvim yılında, Koordinasyon Heyetinin muhtelif kararlarıyla muhtelif vekâlet ve müesseseler namına, 3780 sayılı kanununun 43 ncü maddesiyle, Hükümet emrine verilen sermayeden 22 010 346,52 lira tahsis edilmiş bulunmaktadır. T. C. Ziraat Bankasında müteşekkil Millî Korunma Muhasebe Bürosunun merbut 31 . XII . 1940 taki

vaziyet cetvelinde de görüleceği veçhile tahsis olunan bu miktarın 3 498 786,52 lirası sabit sermaye, 18 326 000 lirası mütedavil sermaye, 185 560 lirasıda kadro ve idare masrafları karşılığıdır. Tahsis olunan 22 010 346,52 liradan 1940 takvim yılı nihayetine kadar 8 414 739,67 lirası kullanılmıştır. Bu paralar, Millî Korunma Kanununun 45 nci maddesinin (C) fıkrasına tevfikân T. C. Ziraat Bankasının açtığı kredilerle temin olmaktadır.

Millî Korunma Kanununun 49 ncu maddesine müsteniden T. C. Ziraat Bankası tarafından tanzim ve vekâletimize tasdik olunan muhasebe talimatnamesinin, tatbikatının verdiği neticelere göre, değiştirilmekte bulunduğunu ve Üçgenli Murakabe Heyetinin muhasebe kayıtları hakkındaki tenkitlerine T. C. Ziraat Bankasına lâazıngelen izahatın verildiğini arz ederim.

Mâlîye Vekili
F. Ağrah

Sermaye, banka kredileri, alacaklı bankalar ve sermaye

Lehdar vekâlet ve müessese	Karar No.	Ayrılan tahsisatın	
		Nev'i	Miktarı Lira K.
Başvekâlet:			
Koordinasyon Bürosu	1	Teşkilât ve idare Mas.	100 000 —
Millî Korunma Bürosu	1	» » »	—
Ticaret Vekâleti:			
Fiyat Murakabe Kom.	48	» » »	85 560 —
Bursa T. S. K. B. İpek kozası	51	Mütedavil S.	500 000 —
Zerbank pamuk mubayaası	59	»	6 000 000 —
İzmir T. S. K. B. Kuru üzüm, incir	66	»	2 000 000 —
İstanbul Tü. Tütün LTD. tütün mubayaası	82	»	2 000 000 —
Giresun T. S. K. B. Fındık mubayaası	60	»	2 000 000 —
Zerbank (Kâğıt)	32	»	300 000 —
Zerbank (Yasin Aral)	39	»	35 000 —
Zerbank (Muammer Alemdar)	47/86	»	21 000 —
Lâstik mubayaası (Zerbank)	74	»	500 000 —
Zerbank (Zeytin Y. Mü.)	83	»	1 000 000 —
Zerbank (Sudkostik)	74	»	350 000 —
İktisat Vekâleti:			
Sümerbank dikiş İp.	19	Sabit S.	600 000 —
Sümerbank (Yalvaç deri)	18	Mütedavil S.	150 000 —
Etibank (Kok)	5	»	250 000 —
Etibank (Krom)	14/36	»	1 000 000 —
Ziraat Vekâleti:			
Zirai Kombinalar 1			
Ziraat makineleri	10	Sabit S.	2 500 000 —
Ziraat hangar sahrmç 2	27	»	920 000 —
Ziraat yedek parçalar	27	Mütedavil S.	—
İpekböceği tohumu	40	»	50 000 —
Devlet Ziraat İş. Ku.	37	»	400 000 —
Millî Müdafaa Vekâleti:			
Duba tan 3 - 4 Lâtfi	22	Sabit S.	58 786 52
Geyve algarinası	57	»	40 000 —
Kanarya Belkis Poyraz	70	»	150 000 —
Kızılay:			
Kinin	58	Mütedavil S.	1 000 000 —
Yekûn			22 010 346 52

taahhüdü hesaplarının 31. XII. 1940 sonu vaziyetleri

T. C. Ziraat Bankasınınca açılan kredi	Borçlu cari hesabın 31. XII. 1940 sonundaki						Sene sonunda bankaca tahak- kuk ettirilen faiz	Sene sonunda henüz kredi açılmayan tahsisat			
	Lira	K.	Zimmet		Matlup				Zimmet bakiyesi		
			Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.			
100 000	—		31 915	56	2 544	21	29 371	35	787	74	—
—			1 291	83	—		1 291	83	5	29	—
85 560	—		3 631	67	73	—	3 630	94	14	62	—
500 000	—		—		—		—		—		—
6 000 000	—		2 492 559	58	29 978	07	2 462 581	51	18 474	45	—
2 000 000	—		934 804	72	—		934 804	72	—		—
—			—		—		—		—		2 000 000
2 000 000	—		275 000	—	1 091	66	273 908	34	—		—
300 000	—		97 181	30	39 385	50	57 795	81	62	68	—
35 000	—		32 366	31	—		32 366	31	463	51	—
15 000	—		15 342	66	—		15 342	66	334	60	6 000
500 000	—		307 524	89	—		307 524	89	2 599	36	—
—			—		—		—		—		1 000 000
350 000	—		121 579	50	37 900	—	83 679	50	1 416	29	—
600 000	—		—		—		—		—		—
150 000	—		155 396	84	256	97	155 139	87	5 139	34	—
250 000	—		257 273	15	346	31	256 926	84	6 926	23	—
450 000	—		818 912	04	818 912	04	—		8 486	09	550 000
2 500 000	—		2 641 820	36	48 238	02	2 593 582	34	106 351	40	—
150 000	—		888 098	68	165 274	90	722 823	78	9 124	62	—
770 000	—		—		—		—		—		—
—			—		—		—		—		50 000
400 000	—		—		—		—		—		—
58 786	52		70 252	89	46	98	70 205	91	939	54	—
40 000	—		—		—		—		—		—
150 000	—		—		—		—		—		—
1 000 000	—		413 901	19	138	12	413 763	07	2 762	46	—
18 404 346	52		9 558 853	18	1 144 113	51	8 414 739	67	—		—

Lehdar vekâlet ve müessese	Karar No.	Ayrılan tahsisatın	
		Nev'i	Miktarı Lira K.
Ticaret Vekâleti İzmir T. S. K. B. hesabında Zerbank kâğıt hesabında	(Mükerrer kayıttan mütevellit tahsisat olup defteri kebir kay- dıyle mutabakat temin için ilâve olunan)		
» » »	» » »		
» » »	» » »		
Yekûn			
Ziraat Vekâleti 1 ve 2 No. lu hesaplarında yapılan tashih olup defteri kebir kay- dıyle mutabakat temin için			
			22 010 346 52

1940 sonu itibariyle Millî Korunma Muhasebe kayıtlarına uygundur.

T. C. Ziraat Bankası
Millî Korunma Muhasebe Bürosu

Borçlu cari hesabın 31 . XII . 1940 sonundaki

T. C. Ziraat Bankasınınca açılan kredi Lira	K.	Borçlu cari hesabın 31 . XII . 1940 sonundaki				Sene sonunda bankaca tahak- kuk ettirilen faiz	Sene sonunda henüz kredi açılmayan tahsisat			
		Zimmét Lira	K.	Matlup Lira	K.			Zimmiet bakiyesi Lira	K.	
		934 804	72	934 804	72					
		97 181	31	97 181	31					
		39 385	50	39 385	50					
		10 630 224	71	2 215 485	04					
		82	74	82	74					
18 404 346	52	10 630 141	97	2 215 402	30	8 414 739	67	163 888	22	3 606 000

Sabit sermaye	3 498 786	52
Mütetavil sermaye	18 326 000	—
Teşkilât ve idare masrafları karşılığı	185 560	—
	22 010 346	52

T. B. M. M.

Divanı Muhasebat Encümeni

Esas No. 3/85

Karar No. 6

21 . IV . 1944

Yüksek Reisliğe

1940 senesi Millî Korunma bilânçosuyle buna ait Umumî Murakabe Heyeti raporunun ve işlerin taallûk ettiği vekillerin mütalâalarının, 3780 sayılı kanunun 51 nci maddesi gereğince ekli olarak sunulduğunu bildiren ve Yüksek Reislikten Encümenimize havale buyurulmuş olan Başvekâletin 29 temmuz 1943 tarih ve 1/359 sayılı tezkeresi ve ilişkileri Umumî Murakabe Heyeti ve Ziraat Bankası mümessilleri de hazır oldukları halde okundu.

3780 sayılı Millî Korunma kanununun 51 nci maddesinde « bu kanun mucibince yapılacak işlere müteallik hesaplar 3460 sayılı kanunla teşekkül eden Umumî Murakabe Heyetince tetkik ve murakabe edilir. Şu kadar ki, her takvim senesine ait bilânço ve buna müteallik Umumî Murakabe Heyeti raporu, işlerin taallûk ettiği vekillerin mütalâalarıyla birlikte, hesabın taallûk ettiği senenin hitamından itibaren en geç altı ay içinde Başvekâletçe Büyük Millet Meclisine gönderilir. Bu bilânçonun Büyük Millet Meclisince tasdikı alâkadarların ibrasını tazammun eder » diye yazılı olduğu halde 1940 yılı bilânçosu ve teferrüatının kanunun tâyin etmiş olduğu müddetten sonra gönderilmiş olduğu anlaşılmıştır.

Yukarıda sözü geçen kanuna tevfiakan 1940 takvim yılı bilânçosu üzerine Umumî Murakabe Heyetince yapılmış olan tetkikat neticesini gösteren mezkûr raporda yazılı hususlarla bunlara karşılık teşkil eden Ziraat Bankasının cevabı ve yine bu işlerle alâkalı vekâletlerin mütalâaları üzerine cereyan eden müzakere sonunda bu bapta Encümen tarafından ittihaz olunan kararlar, raporun maddelerine mütenezir olarak arzedilmiştir.

I. Umumî mülâhazalar faslı :

1. Millî Korunma hesaplarının mahiyetini izah eden ve malî bakımdan kanunun Hükümet emrine temin etmiş olduğu umumî sermayeden :

A) Aslı, sâbit ve mütedavil sermayeler tah-

sisini, krediler açılmasını, mubayaa ve satışlar icrasını;

B) Tazminat ve tevziat itasını, üçüncü şahıslara ait zararların karşılanmasını ve teşkilât ve idare masraflarının ödenmesini derpiş eyleyen bu fasıl hakkında ayrıca mütalâa serdine lüzum görülmemiştir.

2. Millî Korunma sermayesiyle yapılacak işlere müteallik hesaplar için umumî Murakabe Heyetine 3780 sayılı kanunla verilmiş olan tetkik ve murakabe vazifesinin mahiyet ve şümülünü tamamen hesabî bir murakabeye maksur bulunduğu cihetle hesabî muamelelerin esnayı tetkik ve muhakemesinde bu keyfiyetin nazarı dikkate alınması icabeder.

3. Umumî Murakabe Heyetinin Banka tarafından dahi iştirak edilmekte olan mevzuat hakkındaki mütalâası yerindedir. Ancak Millî Korunma sermayesine ait hesapların temerküz mahalli kanunen Ziraat Bankası olduğuna göre muhtelif tarihlerde mahallerinden Bankaya gönderilmiş olan evrakı sarfiyenin vürut tarihleri sırasıyla Bankaca kayıtlara intikal ettirilmesindeki zaruret tabii görülmek lâzımgelir.

II. Teşkilât faslı :

1. Merkez teşkilâtı: Millî Korunma muhasebe brosunun banka bünyesinde bir servis olduğu ve diğer şube ve ajanlardan her husus hakkında izahat almağa ve bunlarla muhabereye mezun bulunduğu ve kadrosunun da artan iş hacmi mvacehesinde tevsiî yolna gidildiği verilen izahattan anlaşılmakta ise de evrakı müsbitenin mahallerinden talimatnamede tâyin edilmiş olan müddetler zarfında gelmediği de bir hakikat olduğuna göre bu büroya, hesap yerleri üzerinde müessir bir surette takip ve kontrol salâhiyetinin verilmesi için Millî Korunma Kanununda tadilât yapılması hususunda Hükümetin dikkat nazarının celbi muvafık bulunmuş ve muhasebe bürosunun Koordinasyon bürosu umumî kâtipliğine raptı hakkında Murakabe

Heyetince izhar olunan temenni de alâkalı mercilerce tetkike değer mahiyette görülmüştür.

2. Harici teşkilât

Emirlerine sabit sermaye tahsis olunan Vekâletler veyahut bunlara izafeten müesseselerin gönderdikleri evrakı müsbiteye istinaden mevcudat ve işletme hesaplarının yeni hesap plâniyle daha müfredatlı olarak bankaca tutulmakta olduğu anlaşılmış ve emirlerine mütedavil sermaye tahsis olunan ve bankaya yalnız evrakı müsbite gönderen vekâletler veya bunlara izafeten müesseseler de takip ve kontrol vazife ve salâhiyetini haiz ve müstakil birer işletme muhasebesinin tesisi yolundaki Umumî Murakabe Heyetinin temennisine bankaca da iştirak edilmekte olduğu cihetle bu meselenin de Hükümetçe tetkik ettirilmesi münasip olur.

Emirlerine mütedavil sermaye verilen ve muzaaf usulü muhasebe tatbik eden müesseselerin Millî Korunma Kanunu hükümlerine tevfi kan yapmış oldukları sarfiyata ait hesapların, sene sonunda gönderdikleri bilânçoları ile muhasebece temerküz ettirildiği anlaşılmaktadır. Hesap bakımından müstakil muhasebesi olan ve tacir vasfını haiz bulunan bu kâbil müesseselerin ve teşkilâtın muhasebe bürosuna göndermekte oldukları mizan ve bilânçoları ait evrakı müsbite üzerinde evvelemerde kendi meclisi idareleri tarafından tetkikat icra edilmekte olduğu cihetle bunların tekrar merkezce kontrole tabi tutulmaları zait gibi telâkki edilebilirse de meclisi idarelerin keyfiyeti teşekkülleri, muamelâtın hüsnü cereyanını temine mâtuf olup emrî murakabenin, icradan başka bir heyet tarafından ifası lüzumunu da kabul edilmiş esaslar cümlesinden olmakla esnayı tetkikte bilânçolarla iktifa edilmesi ve binaenaleyh evrakı müsbitenin tetkik harici bırakılması mahzurlu olur, ancak, kanun, muhasebe vezaifi haricinde takip ve murakabe salâhiyetini banka için tanımamış olduğundan millî korunma talimatnamesinin 33ncü maddesinde «bilânçoya ithal edilen bu hesaplardan ve mevcutlardan dolayı bankaya mesuliyet terettüp etmiyeceği» tasrih edilmiştir. Millî korunma sermayesi hesaplarına ait evrakı müsbitenin Ziraat Bankasında temerküz ettirilmesindeki büyük zorlukları nazarı dikkate alan vazı kanun, 3780 sayılı kanunun muaddel 47 nci maddesiyle «İcra Vekilleri Heyetince verilecek olan karara göre alâkadar daire, teşekkül

ve müesseseler hesapları müsbit evrakını veya tasdikli suretlerini veyahut yalnız aylık mizanlarla sene sonundaki bilânçolarını Ziraat Bankasına gönderirler» suretinde bilâhara vazettiği yeni bir hükümle mezkûr müesseseleri büyük bir külfetten kurtarmış ve bu bapta bir mahzur görmemiş olmasına nazaran Umumî Murakabe Heyetince hesabın tetkikinde yalnız bilânçolarla iktifa edilmiş olmasındaki zaruretin kabulü icabetmektedir.

Millî korunma sermayesiyle alâkalı diğer hesap yerlerine gelince: Bu müesseseler esasen bu bapta kanunun 22 nci maddesiyle Hükümetin murakabesine tabi oldukları gibi yine aynı kanunun 12 nci maddesinde «Hükümet bu kanunun derpiş ettiği hizmetleri ifa maksadiyle salâhiyetlerini kullanırken icabeden müesseselere ve küçük sanat erbabına ve iş sahiplerine lüzumu olan krediyi temin eder bu kredi nakid, ham madde ve yardımcı madde malzeme vermek veyahut bir banka tavsit edilmek suretiyle yapılabilir» ve 46 nci maddesinde dahi bu sermaye ile yapılan bütün muamelelerde hususi hukuk hükümleri caridir bu sermaye üzerinde suç işleyenler hakkında Devlet malları aleyhinde suç işleyenler hakkındaki cezai hükümler tatbik olunur» denilmesine mebni kendilerine iktiraz suretiyle Millî Korunma sermayesi tahsis olunan ticaret müesseseleri ile ticaret birlikleri ve eşhas tarafından bu hususta yapılan işlere ait hesapların bankada temerküzüne ve muamelelerinin de murakabesine lüzum görülmemiştir.

III - Millî Korunma hesap organizasyonu faslı:

Bu faslında bir hesap pilânından ve Millî Korunma umumî bilânçosu ve kâruzazar tablosıyla bunların melfuflarından ve keza Millî Korunma hesap yerleri hususi bilânçoları ve kâruzazar hesaplarıyla eklerinden Muhasebe talimatnamesi ve tatbikatından ve hesap sisteminden ve kayıt usulleriyle defterler ve matbualardan bahsedilmekte ve bunların hazırlanan yeni muhasebe plâniyle arzu edilen şekilde islah ve ikmalleri cihetine gidilmiş olduğu anlaşılmakta olduğundan mütalâadan müstağnidir.

IV - Bilânço tetkiki faslı :

Raporun bu faslında bir hesap pilâniyle bir

bilânço tipine olan ihtiyaçtan bahsedildikten sonra bilânçoda aktifi teşkil eden sabit ve mütedavil kıymetlere (İstoklar, imalât maddeleri, yarı mamuller, yardımcı maddeler, borçlu-bilânçonun aktif ve pasif hesapları tahlil edilerek neticede bilânço kâru zarar hesapları üzerinde aşağıda yazılı bazı tadil ve tashihlerin yapılması teklif olunmaktadır. Şöyleki:

A) Bilânçonun tashihini icabettirenler;

I - Aktiften çıkarılması lâzımgelen mebalîğ:

A) T. L. 18 404 346,52 bilânçoda banka kredileri namı altında gösterilmiş olup raperun alâkalı faslında arzolunan sebeplere göre çıkarılması icabeden;

B) T. L. 3 606 000 ... bilânçoda sermaye taahhüdü namı altında gösterilmiş olup raporun alâkalı faslında izahata nazaran çıkarılması icabeden;

C) T. L. 1 512 512,03 bilânçoda (Bankalar faslında Ziraat Bankasından alacak olarak gösterilmiş olup raporun alâkalı bahsinde gösterildiği veçhile borçlu cari hesaptan mahsubu icabeden;

D) T. L. 107 291,63 bilânçoda borçlular faslının muvakkat borçlu hesaplar tâli hesabında (Sermaye faizleri) namı altında gösterilmiş olup zarara nakli icabeden;

E) T. L. 21 449,61 bilânçoda mütedavil kıymetler faslında gösterilen emtia stokunda ilâve edilmiş faizler olup Koordinasyon Heyetinin 162 sayılı kararına göre zarara nakli;

II - Aktife ilâvesi lâzımgelen mebalîğ:

A) T. L. 41 585 260,33 3780 numaralı kanunun 3954 sayılı kanunla muaddel 43 ncü maddesi mucibince Hükümet emrine verilmiş olan sermayeden henüz ödenmiyen kısmı,

B) T. L. 8 414 739,67 Hükümet emrine verilen elli milyonluk sermayeden 3780 sayılı kanunun 45 ncü maddesi mucibince banka kredisiyle temin olunan kısım;

C) T. L. 160 Koordinasyon Heyeti için mubayaa olunan bir takım ansiklopedi Britanik bedeli olup doğrudan doğruya kâru zarar hesabına geçirildiğinden tashihen demirbaşlara nakli icabeden;

D) T. L. 305 468,19 Bilânço kâru zarar hesabında yapılması icabeden tashihler dolayısıyla bilânçoda 300 816,22 lira olarak gösterilen 1940 senesi zararını hakikî miktarını teşkil eden 606 284,41 liraya iblâğı için;

III - Pasiften çıkarılması lâzımgelen mebalîğ:

A) T. L. 22 010 346,52 bilânçoda (sermaye) namı altında gösterilmiş olup raporda arzolunan sebepler dolayısıyla çıkarılması icabeden;

B) T. L. 1 512 512,03 bilânçoda (Bankalar) 8 414 739,67 lira olarak gösterilen Ziraat bankası kredisinden aktifte aynı bankadan alacak olarak gösterilen 1 512 512,03 liranın mahsubu icabeden;

IV - Pasife ilâvesi lâzımgelen mebalîğ:

A) T. L. 50 000 000 3780 sayılı kanunun 3954 sayılı kanunla muaddel 43 ncü maddesi mucibince Hükümet emrine temin olunan sermaye;

B) T. L. 176 886,95 Koordinasyon Heyetinin 5 sayılı kararı mucibince yapılan kok satışlarından mütevellit kâr olup mezkûr kararın yedinci maddesi mucibince doğrudan doğruya ihtiyata alınması lâzımgelen;

V - Pasifte fasıldan fasla nakli icabeden mebalîğ;

T. L. 1 512 512,03 3780 sayılı kanunun 27 ncü maddesiyle verilen salâhiyete müsteniden Hükümetçe tesis edilmiş olup bilânçoda sehven (karşılıklar) namı altında gösterilen ve salîfüzzikir madde mucibince (fon) hesabına nakli icabeden;

B) Kâruzazar hesabının tashihini icabettirenler.

I - Zimmetten çıkarılması lâzımgelen mebalîğ.

A) T. L. 160 Koordinasyon heyeti için mubayaa olunan Ansiklopedi Beritanik bedeli olup zarardan çıkarılarak demirbaşına nakli lâzımgelen.

II - Zimmete ilâvesi lâzımgelen mebalîğ.

A) T. L. 107 291,63 sabit sermaye faizi olarak bilânçoda aktive edilen ve 162 sayılı Koordinasyon kararı mucibince zarara nakli icabeden.

B) T. L. 21 449,61 emtia istokuna ilâve olunan faizler olup raporun alâkalı bahsinde arzolunan sebepler dolayısıyla zarara nakli lâzımgelen.

III - Matluptan çıkarılması lâzımgelen mebalîğ.

T. L. 176 886,95 beş sayılı Koordinasyon kararının 7 ncü maddesine göre kok satışından mütevellit kârların ihtiyat hesabına alınması

icabettiğinden kârdan çıkarılan.

IV - Matluba ilâvesi lâzımgelen mebalîğ.

T. L. 305 468,19 bilânçoda kâruzarar hesabında yapılması icabeden tashihler dolayısıyla 300 816,22 lira olarak gösterilen 1940 senesi zararının hakikî miktarı 606 284,41 liraya iblâğı dolayısıyla muvazene için ilâvesi lâzımgelen.

Hesabi murakabeden doğan bu tadil ve tashihlere ait tekliflere encümen tarafından iştirak edilmiş ve esasen banka dahi bu ciheti takdire terkeylemiş bulunduğu cihetle Umumi Murakabe heyetince de mütalâa olunduğu üzere mevzuu-bahis bilânço ve kârü zarar hesabının yukarıda teklif olunan esaslar dairesinde tashihinden sonra alacağı şekil üzerinden - Koordinasyon Heyetinin 5 sayılı kararına tevfikân Etibank tarafından tedvir olunan kok muamelâtından mütevellit ve bilânçoda mukayyet rakamlar muvakkat telâkki olunmak şartıyla - işbu ka-

nunun 51 nci maddesi gereğince tasdikı muvafık görülmüş olmakla keyfiyet, bilânçoya ait olarak tanzim olunan kanun lâyihasıyla birlikte Umumi Heyetin tasvibine arz edilmek üzere işbu mazbata melfuflarıyla beraber Yüksek Reislîğe sunuldu.

Di. Mu. En. Rs. Na.	M. M.	Kâtip
Çanakkale	Çanakkale	Kastamonu
R. Bulayırılı	R. Bulayırılı	N. Tamaç
Ankara	Bahkesir	Bitlis
H. N. Mhçioğlu	H. Küçükler	M. Ertan
Bolu	Diyarbakır	Kastamonu
C. Özçağlar	O. Ocak	Z. Orbay
Kocaeli	Malatya	Malatya
S. Pek	Dr. C. Özelçi	M. Pektaş
Malatya	Muğla	Niğde
T. Temelli	C. Karamuğla	A. G. Bodrumlu
Sivas		
A. Yurdakul		

DİVANI MUHASEBAT ENCÜMENİNİN TEKLİFİ

*3780. sayılı Millî Korunma Kanununa tevfikân
yapılmış olan sarfiyata ait 1940 takvim yılı bilân-
çosunun tasdikı hakkında kanun lâyihası*

MADDE 1. — 3780 sayılı Millî Korunma Kanununa tevfikân yapılmış olan sarfiyata ait 1940 takvim yılı bilânçosu ve kârü zarar hesabı - mazbatada münderic ihtirazi kayıtlar mahfuz kalmak şartıyla - tasdik edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 3. — Bu kanunun hükmünü icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Millî Korunma hesaplarının

ARTIF

I - Banka kredileri [*]	18 404 346 52		
II - Sermaye taahhüdü	3 606 000		22 010 346 52
III - Bankalar :			1 689 398 98
A) Ziraat Bankası	1 512 512 03		
B) Etlbank	176 886 95		
IV - Sabit kıymetler :			2 264 069 06
A) Mefruşat ve demirbaşlar	18 486 16		
B) Atelye alât ve edevatı	12 647 55		
C) Ziraat makineleri	2 170 914 03		
D) Nakil vasıtaları	62 021 32		
V - Menkul kıymetler :			2 771 594 34
A) Mamul ve mahsuller	2 579 893 90		
B) İmalât maddeleri	45 618 72		
C) Yarı mamuller	65 057 93		
D) Yardımcı malzemeler	81 023 79		
VI - Borçlular :			2 950 798 80
A) Borçlu cari hesaplar	1 902 452 84		
B) Muvakkat borçlu »	925 948 74		
C) Mutavassıt borçlu hesaplar	122 997 22		
VII - Kâr ve Zarar :			300 816 22
			<u>31 987 023 92</u>
			=====

[*] 1 - Tediye edilen	8 414 739 67	
2 - Tediye edilemeyen	9 989 606 85	
	<u>18 404 346 52</u>	
	=====	

Birinci kânun 1940 bilançosu

PASİF

I - Sermaye :			
Sabit sermaye	3 498 786	52	
Mütedavil sermaye	18 326 000		
Teşkilât ve idare Mas.	1 850 560		
	<hr/>	<hr/>	
II - Karşılıklar :			22 010 346 52
Fazla kârlar fonları			1 512 512 03
III - Bankalar :			
Alacaklı bankalar (Zerbank)			8 414 739 67
IV - Alacaklılar :			49 425 70
1 - Muvakkat alâcaklı hesaplar	11 801	57	
2 - Muhtelif alâcaklı hesapları	37 624	13	
	<hr/>	<hr/>	

31 987 023 92

ZİMMET

Teskilât ve idare masrafları hesabı

26 046.43

Tâli hesaplar	Başvekâlet		Ticaret Vekâleti		Yekûn
	Koordinasyon bürosu	Millî Korunma Bürosu	Fiyat Murakabe		
Maaşlar	12 898.63	1 456.01	1 351.30		15 705.94
Harcırahlar	140.59		22.75		163.34
Kiralar	3 403.53				3 403.53
Melbusat	277.92				277.92
Isıtma, aydınlatma ve su	359.02		100.—		459.02
Kırtasiye ve büro levazımı	778.80	59.16	128.80		966.76
Matbu evrak ve defter	5.55	68.57	32		74.44
Abonmanlar	555.57	7.52			563.09
Propaganda ve ilânlarf			1 450.30		1 450.30
Damga pulu	8.26	60	1.65		10.51
Telefon	462.46	52.50	60.90		580.86
Sair müteferrik masraflar	617.53	6.40	90		624.83
Banka faizleri	787.74	5.29	14.62		807.65
Amortismanlar:					
Menkullerden	821.77	121.47	15.—		958.24
Yekûn	21 117.37	1 777.52	1 151.54		26.046.43

Masraflar hesabı

560 611.15

Tâli hesaplar	Ziraat V.		Millî M. V.		Sümerbank		Yekûn	
	Zirai işlet.	Lira K.	Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.
Montaj masrafları	3 967.58						3 967.58	
İşçi yevmiyeleri	71 430.66						71 430.66	
Harcırahlar	25 073.43				2.54		25 075.97	
İşçi harcırahı	3 217.68							
Memurlar harcırahı	21 855.75							
25 073.43								
Tamirat ve yedek parçalar	8 380.02						8 380.02	
Yanıcı maddeler madeni yağlar	94 303.02						94 303.02	
Makinalar nakliyesi	18 925.95						18 925.95	
Yanıcı maddeler ve yağlar nakliyesi	22 421.76						22 421.76	
Banka faizleri	9 124.62				5 139.87		14 264.49	
Kiralar	3 541.14						3 541.14	
Amortismanlar								
Demirbaş eşyadan	1 564.64						1 564.64	
Atelye alât ve edevattan	1 405.28						1 405.28	

1941 senesi kâr ve zarar cetveli

MATLUP

26 046.48

		<u>Gelirler</u>
Ziraat Vekâleti: (Zirai işletmeler)		100 112.20
(Zerbank sudkostik satışından kâr)		5 910.84
Sümerbank:		2 931.37
Alman faiz ve komisyonlar	2 496.97	
Muhtelif kârlar	484.40	
	<hr/>	
	2 931.37	
Etibank (Kok satışlarından)		176 886.95
		<hr/>
		285 841.86
1940 senesi kârü zarar hesabı zim		300 816.22

560 611.15

Tâli hesaplar	Ziraat V. Ziraat işleri		Milli M. V.		Sümerbank		Yekûn	
	Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.
Ziraat makinelerinden	275	644.12					275	644.12
Nakil vasıtalarından			6	891.26			6	891.26
Sair müteferrik masraflar	5	644.99				85.76	6	730.75
Satış zararları					2	624.10	2	624.10
Muamele ve istihlâk vergisi					3	669.93	3	669.93
Nakil masrafları						496.42		496.42
Nakil sigortası						274.06		274.06
Yekûn	541	427.21	6	891.26	12	298.68	560	611.15

586 657.58

586 657.58

